

Процена ситуације на тржишту рада у одабраним локалним самоуправама

Август 2020.

Припремила: Ирма Лутовац, консултант

Садржај

Садржај	2
Скраћенице	3
1. Увод	4
1.1. Полазне основе и пројектни задатак.....	4
2. Извори података	4
3. Релевантне информације о тржишту рада и пословању за Републику Србију.....	6
4. Тражња на тржишту рада.....	10
5. Профили одабраних ЛС - локална тржишта рада у одабраним ЛС	12
5.1. Град Ниш	14
5.2. Град Крагујевац.....	22
5.3. Град Суботица	28
5.4. Град Зајечар	33
5.5. Градска општина Обреновац.....	38
5.6. Општина Власотинце	4142
6. Кључни налази и препоруке	47
Референце.....	50

Скраћенице

МАПЗ	Мере активне политике запошљавања
ВМЗ	Савезно министарство за економску сарадњу и развој
ВО	Филијала
ОЦД	Организација цивилног друштва
GIZ	Немачка организација за међународну сарадњу
БДП	Бруто домаћи производ
ЈПОА	Јавно признати организатори активности образовања одраслих
ЛАПЗ	Локални акциони план запошљавања
ЛСЗ	Локални савет за запошљавање
АРС	Анкета о радној снази
ЛС	Локалне самоуправе
МП	Министарство привреде
МПНТР	Министарство просвете, науке и технолошког развоја
МРЗБСП	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
ММСПП	Микро, мала и средња предузећа и предузетници
НАПЗ	Национални акциони план запошљавања
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ОСИ	Особе са инвалидитетом
РС	Република Србија
АПР	Агенција за привредне регистре Републике Србије
РЗС	Републички завод за статистику
ToR	Пројектни задатак
VET	Стручно образовање и васпитање
УЕР	Подстицање запошљавања младих

1. Увод

1.1. Полазне основе и пројектни задатак

Ова анализа припремљена је у оквиру пројекта **Дијалог о запошљавању младих, иницијатива и дуално образовање** (скраћено пројекат *DECIDE*) који је у име Савезног министарства за економску сарадњу СР Немачке (*BMZ*) Немачка организација за међународну сарадњу (ГИЗ) почела да спроводи у јануару 2020. године. Овај пројекат је један од модула кривог програма за економски развој – Одрживи економски развој и запошљавање – у оквиру Немачке развојне сарадње у Републици Србији.

Партнер програма је Министарство привреде (МП), а ресорно министарство за спровођење модула *DECIDE* је Министарство просвете, науке и технолошког развоја (МПНТР).

Циљ пројекта *DECIDE* је да унапреди понуду обука за стицање квалификација и мере тржишта рада за младе између 15 и 35 година старости који живе у одабраним општинама. Прецизније, пројекат *DECIDE* ће подржати систем средњег стручног образовања Републике Србије у оспособљавању квалификованих радника у складу са потребама тржишта рада, као и унапређење постојећих мера активне политике запошљавања (МАПЗ) које би довеле до одрживог запошљавања младих у складу са њиховим квалификацијама. Циљне групе су адолесценткиње и адолесценти и млади између 15 и 35 година старости из свих друштвених слојева. Пројекат *DECIDE* сарађиваће са школама у следећим градовима и општинама: Суботица, Крагујевац, Ниш, Обреновац, Власотинце и Зајечар.

Један од кључних резултата пројекта *DECIDE* односи се на подстицање локалних дијалога о запошљавању. У том контексту, улога консултаната је да подржи тим пројекта *DECIDE* у омогућавању и координирању размене између различитих заинтересованих страна.

Први задатак у оквиру овог задужења укључује процену потреба тржишта рада (недостатак вештина и на страни понуде и на страни тражње) у 6 локалних самоуправа (ЛС) у којима се пројекат *DECIDE* реализује (Суботица, Крагујевац, Ниш, Обреновац, Власотинце и Зајечар). Процена је важна за разумевање локалног контекста и ситуације на локалним тржиштима рада. Осим пружања јасне слике о ситуацији и потребама тржишта рада (а посебно о недостатку вештина), ова процена би требало да да препоруке тиму пројекта *DECIDE* у вези са интервенцијама и активностима које би требало предузети у циљу креирања одрживих мера за запошљавање (младих) у оквиру средњих стручних школа.

2. Извори података

Подаци релевантни за ову анализу прибављени су из неколико извора. Најрелевантнији су подаци које су прикупили Републички завод за статистику (РЗС), Национална служба за запошљавање (НСЗ), Агенција за привредне регистре (АПР), као и стратешка документа која су припремиле одабране ЛС (локални акциони планови запошљавања, стратегије локалног развоја итд.).

Документ **Општине и региони Републике Србије, који је објавио РЗС**, наводи годишње податке за општине и регионе. Ова публикација обухвата податке Министарства унутрашњих послова,

Министарства финансија, Републичког геодетског завода, НСЗ, Института за јавно здравље Србије итд. Подаци о школској спреми, регистрованој запослености, запослености по секторима делатности, просечној заради и регистрованој незапослености дати су у овој публикацији.

У оквиру **DevInfo базе података** РЗС налазе се профили општина који дају преглед неколико кључних области укључујући демографију, економију, пољопривреду, образовање, културу, здравство, социјалну заштиту, друштвену партиципацију, правосуђе, саобраћај и инфраструктуру, као и композитни индекс. Подаци су прикупљени из различитих извора и представљени у *PDF* документу који је јавно доступан преко интернет странице РЗС за сваку општину.

Агенција за привредне регистре даје релевантне податке по регионима, окрузима и градовима/општинама о неколико области, укључујући: основне податке (број становника, површина, просечна зарада, бруто домаћи производ, број запослених, број и квалификациона структура незапослених); структуру привредних субјеката (број привредних друштава и предузетника), структуру непрофитних организација, показатеље финансијске успешности привредних друштава, показатеље задужености предузетника и непрофитних организација, као и укупне регионалне подстицаје према намени, врсти корисника и носиоцу реализације.

Национална служба за запошљавање месечно објављује **Статистички билтен** који садржи податке о броју незапослених са евиденције НСЗ, њиховим карактеристикама, као и податке о незапослености и запослености по областима и општинама, број регистрованих слободних радних места и преглед најтраженијих занимања у оквиру степена стручне спреме, према пријављеним потребама. Нажалост, већина датих података односи се на национални ниво, док су за ниво локалних самоуправа наведени само подаци о броју пријављених потреба за запошљавањем које су локални послодавци упућивали НСЗ, уз податке о броју незапослених лица са евиденције НСЗ који су пронашли запослење.

Најдетаљније информације о локалним тржиштима рада, укључујући потребе тржишта рада, требало би да буду наведене у **локалним акционим плановима запошљавања** (ЛАПЗ). LAPЗ треба да обухвати општу статистику тржишта рада (број запослених и незапослених); одлике локалне економије са утврђеним потребама тржишта рада; карактеристике незапослених (стечено образовање, старосна структура итд.); да идентификује приоритетне групе; и наведе мере активне политике запошљавања (МАПЗ). Буџет за МАПЗ је обавезан део LAPЗ. Међутим, ажурирани LAPЗ за 2020. нису били доступни за све анализиране ЛС, тако да су коришћени они од претходних година. С друге стране, LAPЗ се разликују по квалитету, тако да многим анализираним LAPЗ недостају чак и основне информације о потребама тржишта рада, што би се очекивало у документу који дефинише будуће интервенције на тржишту рада.

Остала локална стратешка документа, као што су стратегије локалног (одрживог) развоја, такође су коришћене за добијање информација о стратешким циљевима које локалне самоуправе следе, као и мерама/интервенцијама планираним за постизање циљева.

Што се тиче **тражње на тржишту рада**, консултована су само **два извора** која су могла да пружи релевантан увид, јер Република Србија нема ниједну базу података о слободним радним местима. Први коришћени извор је НСЗ, будући да многи послодавци преко њих траже

запослене, док је други извор Инфостуд послови¹, онлајн платформа слободних радних места која повезује понуду и тражњу. Мада постоји још неколико других интернет платформи (*poslovi.rs*, *lakodoposla.com* итд.), тамо нема пуно оглашених слободних радних места, тако да се они не могу третирали као релевантни извори. Како би се ојачао део извештаја о тренутној тражњи, наводи се статистика о привредним секторима који тренутно запошљавају највећи број људи, како на националном нивоу, тако и на нивоу ЛС.

Доступна документација и статистика су прегледане, а најрелевантнији налази представљени су у наредним поглављима. Теренске посете одабраним ЛС реализоване су у октобру 2020. године, током којих су одржани састанци са средњим стручним школама, представницима ЛС, филијала НСЗ, ЛСЗ, регионалне привредне коморе, канцеларија за младе итд. Додатне информације које су добијене током тих састанака унете су у анализу.

3. Релевантне информације о тржишту рада и пословању за Републику Србију

Да би се разумела ситуација у одабраним ЛС, корисно је погледати податке за национални ниво као референтну тачку и оријентир где су локалне самоуправе у односу на републички ниво. Из тог разлога дат је кратак преглед демографске ситуације и трендова, економске ситуације, као и кључних показатеља тржишта рада, након чега следе релевантне информације о пословним субјектима и тражњи на тржишту рада.

Током последњих неколико година, српска привреда забележила је **солидан економски раст** који је за последицу имао опште побољшање кључних показатеља тржишта рада (запосленост, незапосленост, активност и неактивност). Економски раст, мерен реалним растом бруто домаћег производа (БДП) износио је 4,4% у 2018. и 4,2% у 2019. години. Економски раст довео је до **отварања нових радних места** и позитивних промена у запошљавању, тако да се тренд наставио у првом кварталу 2020. године, када је број запослених износио 2.877.400. Стопа запослености за наведени период износи 48,7%, док је стопа незапослености за исти период 9,7%.²

Наставио се даљи пад неформалне запослености за 14.800 радних места, и раст формалне запослености за 81.700. Међутим, стопа неформалне запослености је и даље висока, и износи 16,2%, од чега је већина забележена у пољопривреди³. То значи да скоро **свако шесто запослено лице ради на неформалним пословима**.

Међутим, радна места која се отварају нису равномерно распоређена по регионима. Раст запослености забележен је у Београдском региону, где се број запослених повећао за 41.300, у Региону Шумадије и Западне Србије за 31.600, док је у Региону Војводине број запослених остао на истом нивоу. У Региону Јужне и Источне Србије број запослених се смањио за 6.100.

¹ Инфостуд послови су део Инфостуд групе, једне од највећих интернет компанија у Србији која води интернет пословање у области аутомобилизма, образовања, запошљавања, некретнина и осигурања.

² Републички завод за статистику, Анкета о радној снази, I квартал 2020.

³ Ibid

Раст запослености у претходном периоду најдоминантнији је у популацији са **средњим нивоом образовања** (91.600), а **половину новозапослених лица чине млађи од 35 година** (33.200).⁴

У односу на четврти квартал 2019. године, у првом кварталу 2020. уочава се смањење запослености (60.800 радних места), од чега је већина у неформалном сектору (51.400). Имајући у виду да је пандемија *COVID-19* погодила земљу крајем првог квартала 2020, тренд смањења запослености још није видљив у доступним подацима, јер су подаци о неформалној запослености (где је тај пад вероватно већ почео) објављени са закашњењем, док се главни пакет државне помоћи за привреду исплаћује у формалном сектору, у настојању да се сачувају радна места.

Ипак, сведоци смо значајног успоравања привредне активности, што ће се вероватно одразити на **пад бруто домаћег производа у 2020. години и губитак радних места**. Према Фискалном савету Републике Србије, у 2020. години очекује се пад бруто домаћег производа од 3%⁵. Међутим, постоје различите процене у погледу губитка радних места. И премда синдикати упозоравају да ће без новог пакета помоћи неколико стотина хиљада људи остати без посла, процена Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (МРЗБСП) је да ће се број запослених и даље повећавати. Фискални савет процењује да ће економски пад у 2020. години довести до смањења запослености за 30.000 до 50.000 људи. Када подршка државе престане у другој половини године, пад запослености у формалном сектору је готово изванредан.

Упркос овим укупним позитивним кретањима на тржишту рада, постоји неколико **главних изазова** које треба поменути јер ће они имати већи ефекат на будуће тржиште рада у Републици Србији.

Први изазов је чињеница да је Република Србија једна од **земаља са најстаријим становништвом у Европи**, са просечном старошћу од 43,3 године.⁶ Са старењем становништва, кохорта радно способног становништва се смањује. Поред тога, Република Србија се суочава са **израженом депопулацијом**, која показује да број становника стално опада услед негативног природног прираштаја, старења и континуираног исељавања (радно способног становништва) у друге земље.

Према попису становништва из 2011. године, Република Србија имала је 7.186.862 становника, што је пад за више од 4% у односу на попис из 2002. године. Једино је Град Београд забележио пораст броја становника (4%), док се број становника у свим осталим регионима у Републици Србији смањио за 5 до 11%. Према тренутним проценама, Република Србија има 6.982.604 становника, што је за више од 200.000 људи мање него током пописа становништва из 2011. године. **Миграције унутар земље** такође су веома изражене због чињенице да рурална подручја не нуде много прилика за запошљавање, тако да млади људи мигрирају тражећи боље изгледе за запошљавање.

У децембру 2019. године, број незапослених лица на евиденцији НСЗ износио је 529.508 (од чега 286.872 жене)⁷. Тај се број континуирано смањивао од 2013. наопако, што се може објаснити

4 Ibid

5 Фискални савет, Ефекат здравствене кризе на фискална и економска кретања у 2020. и препоруке за фискалну политику у 2021. години

6 Републички завод за статистику, Просечна старост становништва 2011-2019, <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/180708?languageCode=sr-Cyrl>

7 Национална служба за запошљавање, Статистички билтен за јул 2020.

чињеницом да се број радних места повећавао, али и трендом депопулације, који за последицу има мање људи који се пријављују на евиденцију НСЗ.

Још један неповољан тренд је велики број лица која спадају у категорију **дугорочно незапослених**. Према подацима НСЗ за 2018. годину, чак 68% незапослених лица тражило је запослење дуже од годину дана. Поред тога, велики број незапослених на евиденцији НСЗ има статус теже запошљивих лица, што значи да се суочавају са потешкоћама у тражењу запослења.

Ако погледамо пословне субјекте који послују у Републици Србији, може се приметити да се и број привредних друштава и предузетника смањило у 2018. и 2019. години. Међутим, важно је поменути да су 2019. године неактивна привредна друштва (која две узастопне године нису поднела финансијски извештај) брисана са евиденције АПР.

Табела 1: Број привредних друштава у Републици Србији

	2017.	2018.	2019.
Активна	129.286	133.737	117.008
Новооснована	8.602	8.600	4.626
Брисана/угашена	2.939	3.991	1.860

Извор: АПР

Табела 2: Број предузетника у Републици Србији

	2017.	2018.	2019.
Активних	238.664	253.984	261.093
Новооснованих	34.708	37.259	18.569
Брисаних/угашених	21.717	22.118	11.541

Извор: АПР

Укупан број запослених (15–64) у Републици Србији је 2.733.500, од чега највише запослених ради у **прерађивачкој индустрији (19,7%), трговини на велико и мало, поправци моторних возила (14%), у пољопривреди (13,4%), саобраћају и складиштењу (5,7%) и грађевинарству (5%)⁸**. Држава је и даље велики послодавац, будући да више од 20% запослених ради у секторима (државна управа и локална самоуправа, здравство, образовање и социјална заштита) где је држава једини или доминантни актер/пружалац услуга. Табела 3 даје детаљније информације о броју запослених лица према секторима делатности.

Табела 3: Укупан број запослених (15-64) према секторима делатности и полу у 2019 (у хиљадама)

Укупан број запослених

⁸ Републички завод за статистику, Анкета о радној снази у Републици Србији, 2019.

Сектори делатности	2.733.500			
	Укупан број запослених по сектору делатности	% запослених према сектору делатности	Број запослених жена према сектору делатности	% запослених жена према сектору делатности
Пољопривреда, шумарство и рибарство	366,1	13,4%	140,5	5,1%
Рударство	30,9	1,1%	4,0	0,1%
Прерађивачка индустрија	539,9	19,7%	209,3	7,7%
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	38,2	1,4%	8,7	0,3%
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	45,6	1,7%	10,5	0,4%
Грађевинарство	136,3	5,0%	10,3	0,4%
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	381,9	14,0%	212,1	7,8%
Саобраћај и складиштење	154,6	5,7%	31,6	1,2%
Услуге смештаја и исхране	104,4	3,8%	51,8	1,9%
Информисање и комуникације	77,5	2,8%	30,0	1,1%
Финансијске делатности и делатност осигурања	45,9	1,7%	2,1	0,1%
Пословање некретнинама	4,8	0,2%	46,9	1,7%
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	91,1	3,3%	22,3	0,8%
Административне и помоћне услужне делатности	52,1	1,9%	67,3	2,5%
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	151,3	5,5%	134,7	4,9%
Образовање	182,2	6,7%	119,3	4,4%
Здравствена и социјална заштита	155,8	5,7%	18,3	0,7%
Уметност, забава и рекреација	46,8	1,7%	26,1	1,0%
Остале услужне делатности	48,8	1,8%	26,1	1,0%
Делатност домаћинства као послодавца ⁹	81,2	3,0%	47,0	1,7%
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/

Извор: РЗС, АРС 2019.

Када посматрамо број запослених (15–64) према занимању, највећи број запослених ради у услужним и трговачким занимањима (15,7%), затим као стручњаци и уметници (14,3%), пољопривредници (13,4%), руковооци машинама и постројењима, монтери и возачи (11,2%).

⁹ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

Посматрано према **стеченом нивоу образовања** радне снаге у Републици Србији, преовлађују они са средњим образовањем (преко 50%), док је 25% оних са високим образовањем¹⁰. Иако постоји позитивна веза између нивоа образовања и вероватноће проналажења запослења, недовољна релевантност вештина стечених у вишем средњем и терцијарном образовању доводи до дужег преласка из образовања у свет рада.

Просечна нето зарада у јулу износила је 60.029 динара¹¹. Велике разлике у просечним зарадама могу се приметити када се пореде развијене и мање развијене општине, што ће бити приказано касније у анализи. Оно што се доживљава као проблематично јесте чињеница да мање развијене општине оглашавају ниске зараде као једну од предности за потенцијалне инвеститоре. Што се тиче могућих ефеката пандемије *COVID-19* на зараде, подаци из априла 2020. године већ су наговештавали успоравање раста зарада у приватном сектору, док су зараде у јавном сектору задржале високи раст који је већ претходно дефинисан у ребалансу буџета у 2019 (са додатним повећањем зарада здравствених радника у априлу 2020. године).

4. Тражња на тржишту рада

Пре пандемије *COVID-19*, **очекивало се да нето стопа отварања радних места за 2020. годину буде 3,1%**¹². Највеће очекиване стопе раста регистроване су у **макросекторима**: стручне, административне, здравствене и уметничке делатности (4,6%), прерађивачка индустрија (3,9%), трговина на велико и мало и поправка моторних возила (3,3%), затим грађевинарство (2,6%), саобраћај, складиштење, смештај и информисање (2,6%), рударство, снабдевање електричном енергијом, гасом и паром, снабдевање водом и управљање отпадним водама (1,2%), и пољопривреда, шумарство и рибарство (0,6%), док негативне стопе нису забележене ни за један макросектор.

Будућа тражња на тржишту рада идентификована је за следећа занимања¹³: трговци у малопродаји, шивачи текстила, возачи тешких теретних возила и камиона, једноставна занимања у грађевинарству, једноставна занимања у прерађивачкој индустрији, конобари, кувари, посластичари, столари итд.

Будући да Републици Србији недостају целовите информације о тражњи за радном снагом јер не постоји јединствени регистар слободних радних места, једини увид који је засигурно само делимичан, може се добити праћењем слободних радних места која су оглашена на интернет страницама НСЗ и Инфостуд послови, као и анализом пријављених потреба за запошљавањем које је НСЗ добио. Анализа података о постојећој тражњи на тржишту рада указује да се ништа битно није променило.

На интернет страници Инфостуд послови тренутно има **2.252 слободна радна места** у 1.335 привредних друштава. Највише послова има у **трговини и продаји** (380), **ИТ** (294), затим у области **машинства** (258), **грађевинарства** (168), **администрацији** (115), **саобраћају** (111), **рачуноводству и књиговодству** (84), **позивним центрима** (80), **угоститељству** (77), **припреми хране** (60) итд. Највише послова оглашено је у **Београду**, преко 62% (1.413), и другим већим градовима попут Новог Сада (380), Ниш (202), Крагујевац (172), Суботица (162) итд.

¹⁰ Републички завод за статистику, Анкета о радној снази у Републици Србији, 2019.

¹¹ Републички завод за статистику, Просечне зараде по запосленом, јул 2020, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/vesti/20200925-prosecne-zarade-po-zaposlenom-jul-2020/>

¹² Национална служба за запошљавање, Анкета послодаваца 2019/2020. године

¹³ Ibid

Анализа послова оглашених на интернет страници НСЗ показује да се већина од **424 слободна радна места** налази у области **машинства и обраде метала** (60 слободних радних места за занимања попут помоћних радника у различитим оперативним секторима), **здравственом сектору** (јавном) са 46, **грађевинарству** (грађевински радници, руковооци грађевинске механизације, архитекте) са 44 слободна радна места. Остали сектори са забележеном тражњом су **трговина и продаја** (продавци, магационери, пословође у продавницама итд.) – 35 слободних радних места, **личне услуге** (фризер, козметичар итд.) са 24 слободна радна места, и саобраћај (возачи камиона и руковооци тешке механизације) са 20 слободних радних места. За разлику од интернет странице Инфостуд послови, нема забележених слободних радних места у ИТ сектору, јер је профил послодаваца који траже раднике преко НСЗ-а мало другачији.

Ако тражњу за радном снагом посматрамо кроз податке које пружа НСЗ о **пријављеним потребама за запошљавањем** које су изразили послодавци за период од јануара до јула 2020. године, упућен је **36.801 захтев**. Број захтева варирао је из месеца у месец, али у просеку је износио између 4.600 до 7.400 захтева, осим у априлу, када је забележено само 1.130 захтева. Стандардно највише захтева послодаваца пристиже у марту и априлу, као и у септембру, октобру и новембру, али остаје да се види како ће пандемија вируса корона утицати на тај тренд, будући да смо већ у априлу били сведоци рекордно малог броја захтева.

Највећи број захтева за посредовање у запошљавању који је НСЗ примио односио се на следеће групе занимања: **машинство и обрада метала** (5.416 или 14,7%), **трговина, угоститељство и туризам** (13,4%), **економија, право и администрација** (9,8%), **геодезија и грађевинарство** (9%) итд. Детаљнији подаци пријављеним потребама за запошљавањем представљени су у табели у наставку.

Табела 4: Подаци о пријављеним потребама за запошљавањем које је пружила НСЗ по групама занимања за период јануар – јул 2020. године

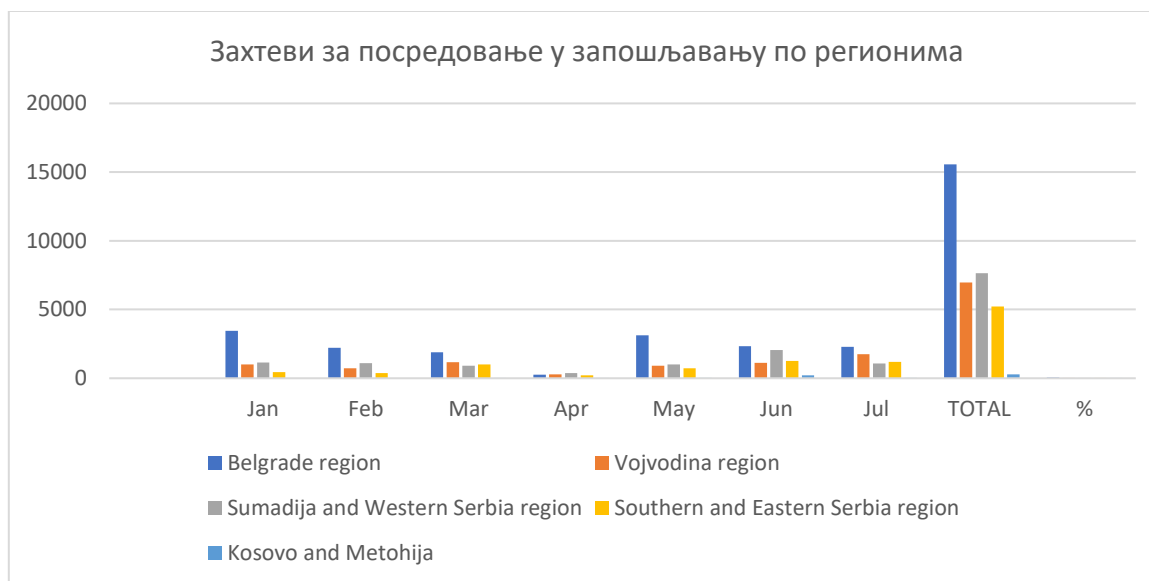
Реф.	Групе занимања	Пријављене потребе за запошљавањем	Пријављене потребе у %
I	Пољопривреда, производња и прерада хране	1.138	3,1
II	Шумарство и обрада дрвета	852	2,3
III	Геологија, рударство и металургија	1.292	3,5
IV	Машинство и обрада метала	5.416	14,7
V	Електротехника	2.675	7,3
VI	Хемија, неметали и графичарство	1.062	2,9
VII	Текстилство и кожарство	1.533	4,2
VIII	Комуналне, тапетарске и фарбарске услуге	1.868	5,1
IX	Геодезија и грађевинарство	3.299	9,0
X	Саобраћај	2.017	5,5
XI	Трговина, угоститељство и туризам	4.925	13,4
XII	Економија, право и администрација	3.603	9,8
XIII	Образовање и васпитање	498	1,4
XIV	Друштвено-хуманистичко подручје	179	0,5
XV	Природно-математичко подручје	97	0,3
XVI	Култура, уметност и јавно информисање	206	0,6

XVII	Здравство, фармација и социјална заштита	1.417	3,9
XVIII	Физичка култура и спорт	240	0,7
XIX	Остало	4.484	12,2
	УКУПНО	36.801	100,00%

Извор: НСЗ, Статистички билтени за 2020. годину (јануар – јул 2020), обрачун радио аутор

Београдски регион је апсолутни лидер са највећим бројем пријављених потреба за запошљавањем (15.557 или 43,3%), затим Регион Шумадије и Западне Србије са 7.634 слободна радна места или 21,4%, Регион Војводине са уделом од 19,5% слободних радних места, и Регион Јужне и Источне Србије са само 5.231 слободним радним местом (14,9%).

Графикон 1: Пријављене потребе за запошљавањем по регионима

Извор: НСЗ, Статистички билтени за 2020. годину (јануар – јул 2020), обрачун радио аутор

5. Профили одабраних ЛС – локална тржишта рада у одабраним ЛС

Као што је већ поменуто, пројекат *DECIDE* спроводи се у шест локалних самоуправа – Суботици, Крагујевцу, Нишу, Обреновцу, Власотинцу и Зајечару. Процена ових одабраних општина важна је за разумевање локалног контекста и ситуације на локалним тржиштима рада.

Релевантни подаци прибављени су из неколико главних извора: РСЗ, АПР, НСЗ и ЛАПЗ. Најдетаљније информације о локалним тржиштима рада, укључујући потребе тржишта рада, требало би да буду наведене у **локалним акционим плановима запошљавања** (ЛАПЗ). ЛАПЗ треба да обухвати општу статистику тржишта рада (број запослених и незапослених лица); одлике локалне економије са утврђеним потребама тржишта рада; карактеристике незапослених (стечено образовање, старосна структура итд.); да идентификује приоритетне групе; и наведе мере активне политике запошљавања (МАПЗ).

Међутим, ажурирани ЛАПЗ за 2020. нису били доступни за све анализиране ЛС, тако да су коришћени они од претходних година. Међутим, како се поменути ЛАПЗ разликују у квалитету,

упркос томе што су дате основне информације о броју незапослених, као и њихове карактеристике попут степена образовања, старосне групе, дужине незапослености итд., у већини случајева недостају даљи подаци или анализа одређене циљне групе. На пример, већина ЛАПЗ препознаје младе као осетљиву групу, али нема унакрсног поређења података, те када се ти подаци даље анализирају, не знамо профил тих младих људи (да ли је реч о мушкарцима или женама, лицима са нижим образовањем од основног, са основним односно средњим образовањем, које су конкретно старосне групе у питању итд.).

Даље, анализираним ЛАПЗ недостају чак и основне информације о потребама тржишта рада, што би се очекивало видети у документу који дефинише будуће интервенције на тржишту рада. Ове уочене слабости биће обрађене даље у делу који се односи на налазе и препоруке, будући да су оне релевантне за даље унапређење креирања локалних политика запошљавања.

Пре разматрања појединачних општина, биће истакнути неки општи трендови који су заједнички за свих шест локалних самоуправа.

Први тренд је **изражена депопулација**, забележена у готово свим ЛС, која је последица ниске стопе наталитета, негативне стопе нето миграције и високе стопе mortalитета. Само Градска општина Обреновац има нешто више становника него што је имала током пописа из 2011. године. Све остале ЛС изгубиле су између 2.500 и 6.000 становника, а према доступним проценама, депопулација ће се наставити. То ће сигурно имати утицај на локална тржишта рада, која ће се суочити са смањењем броја радно способног становништва.

Већина ЛС одабраних за учешће у пројекту *DECIDE* према степену развијености спада у категорију I¹⁴. То укључује градове Суботицу, Крагујевац, Ниш и Градску општину Обреновац. Само Зајечар припада II, а Власотинце IV категорији према степену развијености. Категоризација ЛС на основу БДП по глави становника указује на то да је у оним ЛС које се налазе у категорији I укупна економска ситуација нешто боља. ЛС у категорији I имају динамичнију локалну привреду и пружају више могућности за запошљавање, што није случај у ЛС које су мање развијене. То се огледа у броју слободних радних места која су доступна за сваку ЛС.

Ниво образовања становништва старијег од 15 година није повољан, јер је у већини ЛС најдоминантнија група оних са средњошколским образовањем (око 50%), за којима следе лица без квалификација или са ниским степеном образовања (од 22 до 43%). Високообразовани чине само између 12% и 23%.¹⁵

Преко 60% пријављених на евиденцију НСЗ спада у категорију **дугорочно незапослених**, што значи да су њихове вештине, знања и компетенције застареле, и да, како време пролази, имају све мање шанси за укључивање на тржиште рада.

Позитивно је да је **порааст запослености** забележен у свим посматраним ЛС. Већина запослених ради у прерађивачком сектору, док је запосленост у секторима у којима је држава доминантан послодавац такође висока и достиже преко 20%.

Све ЛС имају Локалне савете за запошљавање (ЛСЗ), који су основани 2010. или 2011. године. Постојање ЛСЗ је важан предуслов за планирање локалне политике запошљавања. Правни

¹⁴ Степен развијености ЛС утврђује се на основу Уредбе о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину (Службени гласник РС, бр. 104/2014). На основу степена развијености (БДП), све ЛС сврставају се у прву, другу, трећу и четврту групу и девастирана подручја.

¹⁵ Републички завод за статистику, Општине и региони у Републици Србији 2019.

основ за њихово оснивање је **Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености**¹⁶ који предвиђа да их овлашћени представник ЛС може основати као саветодавно тело које оснивачу (ЛС у случају ЛСЗ) даје мишљења и препоруке у вези са питањима од интереса за унапређење запошљавања, и то: 1) плановима запошљавања; 2) програмима и мерама активне политике запошљавања; 3) прописима у области запошљавања; 4) другим питањима од интереса за запошљавање.

Закон такође предвиђа да ЛС (или надлежни орган локалне самоуправе као што је Савет за запошљавање) могу припремити и усвојити ЛАПЗ. Срећна околност је да све разматране ЛС имају дуг историјат припреме ЛАПЗ, што значи да локалну политику запошљавања доживљавају као нешто релевантно у шта вреди улагати. Међутим, постоје одређене слабости које су примећене у погледу састава ЛСЗ, као и способности анализирања података на начин који може довести до оправданог одабира циљних група и мера које ће се финансирати. Те слабости биће представљене у делу са налазима, заједно са релевантним препорукама.

Такође вреди поменути да су парламентарни и локални избори одржани у јуну 2020. године довели до промена на локалном нивоу и да неке ЛС тек треба да буду конституисане. То пак има последицу по успостављање ЛСЗ, који, као саветодавно тело ЛС, треба да буде (поново) успостављено, а чланови именовани.

5.1. Град Ниш

Град Ниш налази се у Нишавском округу и трећи је по величини град у Републици Србији. Подељен је на 5 градских општина: Медијану, Пантелеј, Палилулу, Црвени крст и Нишку Бању. Припада категорији I према степену развијености, са степеном развијености изнад републичког просека.

Према попису становништва из 2011. године, Ниш је имао 260.237 становника, а тај број је пао на 255.901 у 2019. години. Упркос чињеници да је Ниш један од развијенијих градова у Србији, смањење броја становника је и даље присутно, а очекује се и даљи пад за 4.041, када ће Ниш имати 238.369 становника.

Ниш има 80 основних школа, 19 средњих школа и 12 факултета. У 2019. години, 11.390 ученика уписано је у средње школе, док је исте године дипломирало њих 2.913.

У поређењу са осталим ЛС у Републици Србији, укупна структура стеченог нивоа образовања становништва старијег од 15 година је **повољна**, будући да 23,2% има више или високо образовање. Највећу групу чине они који су завршили средњошколско образовање, са уделом од 53,9%. То је разумљиво јер је град Ниш универзитетски центар који привлачи велики број студената, али истовремено пружа веће могућности за запошљавање него мање ЛС на југу Србије, чиме успева да задржи и/или привуче образованије становништво.

Проценат лица без квалификација или са ниским степеном образовања такође је релативно висок, јер чине 22,9%.

Табела 5: Становништво 15+ према степену стеченог образовања

Стечени степен образовања	Број становника у Нишу	% становника у Нишу	Број становника у	% становника у
---------------------------	------------------------	---------------------	-------------------	----------------

16 Службени гласник Републике Србије, бр. 36/2009, 88/2010, 38/2015, 113/2017 и 113/2017

			Републици Србији	Републици Србији
Без стеченог образовања	3.309	1,5	164.884	2,7
Незавршена основна школа	14.185	6,3	677.499	11,0
Основно образовање	33.801	15,1	1.279.116	20,8
Средње образовање	120.562	53,9	3.015.092	48,9
Више образовање	17.062	7,6	348.335	5,7
Високо образовање	34.409	15,3	652.234	10,6
Непознато	713	0,3	24.424	0,4
УКУПНО	224.041	100	6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

У 2018. години било је пријављено 79.182 запослена лица. Највећи проценат запослених је у прерађивачком сектору (22,9%), затим у продаји на велико и мало и поправци моторних возила (17,5%). Држава је такође важан послодавац са 23,7% запослених који раде у државној управи, одбрани, обавезном социјалном осигурању, просвети и здравству.

Табела 6: Преглед структуре запослених по секторима у Граду Нишу

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Нишу	% запослених према сектору делатности у Нишу	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	202	0,3	32.679	1,5
Рударство	62	0,1	24.246	1,1
Прерађивачка индустрија	18.152	22,9	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	903	1,1	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	1.676	2,1	34.123	1,6
Грађевинарство	2.994	3,8	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	13.908	17,5	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	5.365	6,8	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	3.331	4,2	78.487	3,7
Информисање и комуникације	2.976	3,8	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	1.464	1,8	43.774	2,1
Пословање некретнинама	124	0,2	6.189	0,3
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	3.342	4,2	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	2.885	3,6	105.046	4,9
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	3.977	5,0	158.049	7,4
Образовање	6.495	8,2	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	8.321	10,5	160.595	7,5

Уметност, забава и рекреација	1.364	1,7	35.340	1,7
Остале услужне делатности	1.641	2,1	42.068	2,0
Делатност домаћинства као послодавца ¹⁷ ;	101	0,1	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	79.182	100	2.131.081	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Ниш има дугу индустријску традицију. Приоритет је дат следећим секторима: прехранбена индустрија, информационе технологије, електро и машинска индустрија, логистика, као и рециклажа, која је непосредни добављач сировина за машинску и електро индустрију. Процењује се да ови сектори имају највећи потенцијал за интензиван развој.

Укупан број привредних друштава је нешто више од 3.000. У Нишу послује низ великих страних компанија, које укључују *Philip Morris, YURA Corporation, Shinwon, Olimpias Group, Johnson Electric, Aster Textile, Leoni, Zumtobel, IMI*, као и низ домаћих предузећа (ЕПС, ЕМС итд.). Број предузетника је велики, преко 9.800.

Табела 7: Преглед пословних субјеката који послују у Нишу

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	3.275	3.410	3.217
Број предузетничких радњи	8.770	9.400	9.884

Извор: АПР

Туризам је такође постао релевантан сектор захваљујући сертификавању нишког аеродрома, тако да од 2016. године Град бележи повећан број туристичких посета.

У 2019. години, просечна зарада износила је 51.009 динара, што је више него у осталим локалним самоуправама у Нишавском округу.

У циљу усмеравања будућег развоја, Град је усвојио неколико стратешких докумената, укључујући **Програм развоја града Ниша за 2020. годину**, који конкретизује следеће приоритетне циљеве развоја:

1. Унапређење пословног окружења за развој постојећих компанија и отварање нових коришћењем потенцијала Научно-технолошког парка;
2. Унапређење квалитета живота и стандарда становништва са посебним освртом на младе;
3. Заштита и унапређење животне средине.

За Град Ниш подршка предузетништву је важна, будући да су предузетници препознати као окосница економског развоја и највећи генератор запошљавања. За подстицање конкурентности, кроз **Програм локалног економског развоја**¹⁸, Град је развио **две групе мера**

¹⁷ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

¹⁸ Програм локалног економског развоја града Ниша за 2020. годину, Град Ниш, фебруар 2020.

подршке: мере које се користе у сврху јачања привредних субјеката који већ послују, и мере чији је циљ привлачење нових инвеститора.

Да би се подстакла конкурентност већ постојећих привредних субјеката, Град, на пример, покрива трошкове набавке машина и опреме, осавремењивања процеса производње, стабилизације производње, инвестирања у нова савремена средства за рад и производњу, изградње и реконструкције и адаптације пословног простора. Минимални износ кредита за који је субвенционисана камата био је 100.000,00 динара, а максимални износ 1.500.000,00 динара. За 2020. годину Град је определио 40 милиона динара.

Објављена су два јавна позива за две мере:

1. Мера подршке за ММСПП у циљу унапређења конкурентности

Мера представља помоћ микро, малим и средњим предузећима и предузетницима (ММСПП) у циљу јачања конкурентности њихових производа и стварања боље позиције на тржишту. Средства су додељена за покривање до 50% оправданих трошкова без ПДВ-а са ограничењем на износ до 300.000,00 динара по привредном субјекту. Средства су такође додељена и привредним субјектима који користе услуге *Start up* центра и свих *coworking* простора на територији Града Ниша. Следеће активности прихватљиве су за финансирање: организовани или индивидуални наступ на сајму или посета сајму; уређење пословања у складу са захтевима међународних стандарда пословања (имплементација стандарда, сертификација, рециртификација), набавка нове опреме и/или машине, делова за машину или специјализованих алата; електронска презентација предузећа; тестирање нових производа; побољшање постојећих и развој нових производа/услуга.

2. Мера подршке за ММСПП, за пројекте сарадње са научно-образовним институцијама, иновационим организацијама и удружењима

Мера се спроводи у циљу унапређења сарадње између ММСПП и научно-образовних институција, иновационих организација, регистрованих по Закону о иновационој делатности и удружењима. Средства су додељивана у износу до 800.000,00 динара по одабраном кориснику. Носиоци пројектних активности морају бити ММСПП, а партнери на пројекту научнообразовне институције, иновационе организације, удружења.

У циљу привлачења нових инвеститора, град организује **Форум напредних технологија**, улаже у изградњу Научно-технолошког парка, даје подстицаје за пољопривреду, подршку за стартапове итд.

Истовремено, Град Ниш покушава да се позиционира као иновациони и ИТ хаб. Кроз отварање **Научно-технолошког парка у Нишу**, чија је изградња у току, Град Ниш за циљ има унапређење конкурентности и подстицање развоја напредних технологија, не само у Граду, већ и у читавом Региону Јужне и Источне Србије. Отварање и примање првих станара Научно-технолошког парка очекује се током 2020. године. Отворен је јавни позив за заинтересована стартап предузећа.

Уз конкурентност и инвестиције, политика запошљавања је трећи стуб који се сматра важним за допринос локалном економском развоју, а Град Ниш континуирано улаже напоре и ресурсе за подстицање запошљавања. Локални савет за запошљавање Града Ниша основан је 2011. године. У тренутном документу нема информација о саставу ЛСЗ. Иако су локални акциони планови запошљавања припремани 2011, 2012, 2015. и 2016. године, имплементација се стабилизovala тек од 2016. године наовамо. Доступни подаци за градску општину показују да

су ови процеси почели касније, што је и разумљиво, будући да су градске општине Медијана и Црвени крст основале ЛСЗ 2011. године, док је у другим градским општинама то започело касније.

Према подацима НСЗ, крајем 2019. године укупно 23.358 лица било је регистровано као незапослено, од чега су 52,9% биле жене (12.356). Од укупног броја незапослених лица, 14.837 (63,5%) припада категорији дугорочно незапослених.

Велики број регистрованих тражилаца запослења су млади између 15 и 35 година старости (7.871), и они чине 33,7%. Незапослени преко 50 година старости такође имају велики удео са 33,4% свих регистрованих незапослених лица (укупно 7.805 лица).

Табела 8: Број незапослених у Граду Нишу по старосним кохортама

Године старости	Број незапослених	% незапослених
15–19	502	2,1
20–24	1.797	7,7
25–29	2.785	11,9
30–34	2.787	11,9
34–39	2.725	11,7
40–44	2.655	11,4
45–49	2.302	9,9
50–54	2.664	11,4
55–59	2.921	12,5
60–64	2.200	9,5
65+	0	0,0
УКУПНО	23.358	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Ниша за 2020. годину

С друге стране, ниво квалификација је повољан, јер већина лица на евиденцији НСЗ, односно 57,3% има квалификације III или IV степена стручне спреме. Они са високим образовањем чине 26,6%, што је структура квалификација која је далеко боља него у већини ЛС у Републици Србији.

Табела 9: Број незапослених у Граду Нишу по нивоу квалификација

Ниво квалификација	Број незапослених	% незапослених
I	3.591	15,4
II	138	0,6
III	4.824	20,7
IV	8.549	36,6
V	242	1,0
VI	1.783	7,6
VII	4.211	18,0
УКУПНО	23.358	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Ниша за 2020. годину

Крајем јула, број незапослених благо се повећао у односу на децембар 2019. године, достигавши 25.549.

Према подацима НСЗ, крајем августа 2020. године на евиденцији НСЗ налазило се 8.243 незапослених младих (између 15 и 34 године старости). Удео младих жена био је 55%. Највећу групу чинили су незапослени млади старости 25–29 година (2.933), а затим они који припадају старосној кохорти 30–34 (2.896). Млади са стеченим III и IV степеном образовања чине доминантну групу на евиденцији са 1.009 са трећим и 3.394 лица са четвртим степеном. Међутим, млади са VII-1 степеном образовања чине значајну групу са 2.231 лицем. Укупно 913 младих нема никакве квалификације (I и II ниво образовања).

Удео младих на евиденцији НСЗ који припадају категорији дугорочно незапослених је забрињавајуће висок, будући да 46,4% тражи посао дуже од 12 месеци (3.826). Око 84% младих нема претходно радно искуство, што указује на то да је њихов улазак на тржиште рада након завршетка школовања отежан и да се може приписати различитим разлозима који могу укључивати неодговарајуће вештине и знања, недостатак претходног радног искуства итд. Највећи број њих припада старосној групи 25–29, док за њима следе они у старосној групи 30–34.

Међу младима који се налазе на евиденцији НСЗ велики је број прималаца социјалне помоћи (1.053), док 285 њих потиче из породица у којима су оба родитеља незапослена. Значајан је и број младих породица у којима су оба супружника незапослена (160). Већина њих припада старосној групи 30–34. Укупно 486 младих изјаснило се да припада ромској заједници.

Две године заредом (2019, 2020), Град Ниш издваја 40 милиона динара за локалну политику запошљавања. Уз суфинансирање са националног нивоа, допринос за локалну политику запошљавања премашује 70 милиона динара, што је засигурно једно од највећих издвајања ЛС.

Град Ниш усвојио је ЛАПЗ за 2020. годину, који предвиђа спровођење мера наведених у табели у наставку:

Табела 10: МАПЗ финансиране из ЛАПЗ за 2019. и 2020. годину

Година	МАПЗ	Издавања из буџета Града Ниша	Суфинансирање са националног нивоа	Укупно
2019.	Јавни радови	2.500.000,00	2.045.454,54	4.545.454,54
	Програм стицања практичних знања	2.500.000,00	2.045.454,54	4.545.454,54
	Програм стручне праксе	5.000.000,00	4.090.909,09	9.090.909,09
	Субвенције за самозапошљавање	11.000.000,00	9.000.000,00	20.000.000,00
	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	14.000.000,00	11.454.545,45	25.454.545,45
	Јавни радови	10.000.000,00	–	10.000.000
УКУПНО		45.000.000,00	28.636.363,62	73.636.363,62
	Јавни радови за лица са инвалидитетом	2.000.000,00	¹⁹	

¹⁹ Нису доступни подаци о износу које је обезбедило МРЗБСП за суфинансирање ЛАПЗ

2020.	Програм стицања практичних знања	1.500.00,00		
	Програм стручне праксе	5.000.000,00		
	Програм приправника за незапослена лица са високим нивоом квалификација	5.000.000,00		
	Субвенције за самозапошљавање	10.000.000,00		
	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	10.000.000,00		
	Јавни радови	6.500.000,00		
УКУПНО		40.000.000,00		

Извор: ЛАПЗ Града Ниша за 2020. годину

Поред МАПЗ представљених у табели, Град Ниш спроводи програм радне праксе на основу **Протокола о сарадњи** између Града Ниша и Универзитета у Нишу. Програм радне праксе у трајању од месец дана, који се обично организује у августу или новембру, намењен је студентима завршних година Универзитета у Нишу, а пракса се обавља у јавним предузећима/институцијама, Градској управи и службама, установама културе и спорта и градским општинама. Намењен је стицању практичног стручног искуства у раду, а потврду о обављеној пракси издају Град Ниш и Универзитет у Нишу. Није предвиђена новчана накнада.

Градске општине такође имају засебна улагања у МАПЗ. На пример, Градска општина Пантелеј планирала је да обезбеди субвенције за самозапошљавање и да организује јавне радове, док ће Палилула такође током ове године давати субвенције за самозапошљавање. Јавни позиви су већ објављени.

Када се погледа одабир мера које ће се финансирати у оквиру ЛАПЗ, утисак је да разним мерама и великодушним издвајањима ЛС покушава да обухвати неколико категорија незапослених (оне са квалификацијама, али и оне без образовања, младе и старије незапослене), што је свакако похвално. ЛАПЗ међутим, не обухвата никакве информације о тражњи на тржишту рада.

На основу потреба тржишта рада и интересовања незапослених које је утврдила филијала НСЗ у Нишу, НСЗ је планирала да у 2020. години за 87 незапослених лица из Ниша реализује следеће обуке за потребе тржишта рада:

- ✓ Обука за оператере на ЦНЦ машинама за обраду метала – 10 лица
- ✓ Обука за дигитални маркетинг – 20 лица
- ✓ Обука за неговатеље – 10 лица
- ✓ Обука за козметичаре – 10 лица
- ✓ Обука за геронтодомаћице – 10 лица
- ✓ Обука за маникире и педикире – 10 лица
- ✓ Обука за молере – 6 лица
- ✓ Обука за керамичаре – 6 лица
- ✓ Обука за фризере – 5 лица

Јавну набавку за извођаче обука НСЗ обично објављује у марту, међутим, ове године због ситуације са пандемијом *COVID-19* тендери још нису објављени, тако да остаје могућност да НСЗ

ове године неће реализовати обуке за тржиште рада. Будући да су све ове обуке једнако важне и за незапослене и за послодавце, вреди размотрити организовање додатних обука у неколико области у договору са ЛСЗ.

Постоје два јавно призната организатора активности образовања одраслих (ЈПОА) – МД Пројект институт д.о.о. и Народни универзитет Ниш.

МД Пројект институт д.о.о. акредитовао је следеће обуке:

- ✓ Обука за руковање конвенционалним машинама за обраду метала
- ✓ Обука за извођење, руковање и одржавање у објектима за пренос и дистрибуцију електричне енергије и извођење и одржавање противексплозијске заштитне опреме
- ✓ Обука за руковање машинама за прераду и обраду дрвета и сличних материјала и руковање моторном тестером, моторном косом и косилицом за траву
- ✓ Обука за извођење тесарских радова
- ✓ Обука за извођење зидарских радова
- ✓ Обука за извођење браварско-заваривачких радова
- ✓ Обука за унапређивање знања, вештина и ставова лица за безбедност и здравље на раду
- ✓ Обука за руковање средствима за унутрашњи транспорт и грађевинским машинама и постројењима
- ✓ Обука за извођење армирачких радова

Народни универзитет Ниш акредитовао је следеће обуке:

- ✓ Обука за монтера гипс картонских плоча
- ✓ Обука за ручну масажу
- ✓ Обука за бравара - заваривача
- ✓ Основна информатичка обука по стандарду ECDL
- ✓ Обука за вођење пословних књига
- ✓ Обука за примену козметичких третмана и масажа лица
- ✓ Обука за неговање старих особа
- ✓ Обука моделар одеће
- ✓ Основна информатичка обука
- ✓ Обука за производњу пекарских производа
- ✓ Обука за израду пица
- ✓ Обука за израду бурека и тестаних кора
- ✓ Обука шивач одеће
- ✓ Обука кројење и шивење одеће
- ✓ Напредна информатичка обука
- ✓ Обука за тесара
- ✓ Обука за израду посластичарских производа
- ✓ Обука за рецепцијско пословање
- ✓ Програм обуке енглески језик ниво А1
- ✓ Програм обуке енглески језик ниво Б1
- ✓ Обука за управљање виљушкарком
- ✓ Обука за услуживање госта пићем и храном у ресторану
- ✓ Програм обуке за обављање послова геронтодомаћице/геронтодомаћина
- ✓ Обука за енглески језик ниво Б2, Ц1 и Ц2

Осим извођача обука који су регистровани као ЈПОА, постоји још организатора активности образовања одраслих који послују у Нишу, као што је Удружење самосталних занатлија Ниш – <http://www.uzip.org.rs/>

Што се тиче тражње на тржишту рада, ЛАПЗ не обухвата никакве информације о тражњи и дефицитарним занимањима. С друге стране, подаци НСЗ за Ниш показују да су у периоду од јануара до јула 2020. године послодавци поднели 741 захтев за посредовање у запошљавању. Међутим, за локални ниво не постоје одвојени подаци о привредним секторима или занимањима за које су ти захтеви поднети. Током референтног периода, укупно 5.611 незапослених са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

Тренутна слободна радна места оглашена на Инфостуд послови за Град Ниш, укупно 109, такође указују на то да постоји тражња за радном снагом. Највећа тражња забележена је у трговини и продаји (36 слободних радних места), ИТ (16), електротехници (16), грађевинарству и логистици. На интернет страници НСЗ објављена су 44 слободна радна места за трговину и продају (продавци), логистику (магационери), угоститељство, завариваче итд.

Анкета потреба послодаваца спроведена у јулу 2019. године у оквиру пројекта „Пакет подршке запошљавању“, уз подршку пројекта ИПА 2014 Подршка Европске уније активном укључивању младих разјаснила је мало постојећи дефицит на тржишту рада. Анкетом је обухваћен укупно 61 предузетник из Ниша. Поред њих, упитнике су такође попунили представници Регионалне привредне коморе, Удружење самосталних занатлија, Опште удружење фризера, козметичара, педикера, маникира и власуљара.

Предузетници су навели да је највећи број дефицитарних занимања у сектору угоститељства и грађевинарства. Следећа занимања наведена су као дефицитарна: конобари, куvari, фризери, зидари, молери, тесари, керамичари и кројачи. Они верују да је дефицит радне снаге последица миграција. Охрабрује чињеница да преко 91% предузетника верује да би стручним образовањем и преквалификацијом тренутни дефицит могао бити решен.

5.2. Град Крагујевац

Град Крагујевац налази се у Шумадијском округу. Према степену развијености припада у категорију I.

Са 176.699 становника, четврти је по величини град у Републици Србији. Према попису становништва из 2011. године, Крагујевац је имао 179.439 становника, што значи да је између 2011. и 2019. године изгубио 2.740 становника. За разлику од осталих градова, очекује се да ће Крагујевац задржати исти број становника до 2041. године. То се може приписати чињеници да Крагујевац представља економски, културни и образовни центар који привлачи људе из мање развијених, руралних подручја.

Крагујевац има 23 основне школе, 10 средњих школа и 6 факултета. У 2019. години, 7.323 ученика уписано је у средње школе, док је исте године средње образовање завршило 1.835 ученика.

У поређењу са осталим ЛС у Републици Србији, укупна структура стеченог нивоа образовања становништва старијег од 15 година које живи у Крагујевцу је боља од оне на националном нивоу. Највећу групу чине они који су завршили средње образовање, односно 65%, док за њима

следе лица без квалификација или са ниским квалификацијама (32,8%). Проценат оних који су завршили високо или више образовање износи 21%.

Табела 11: Становништво 15+ према степену стеченог образовања у Граду Крагујевцу

Стечени степен образовања	Број становника у Крагујевцу	% становника у Крагујевцу	Број становника у Републици Србији	% становника у Републици Србији
Без стеченог образовања	2.870	2,2	164.884	2,7
Незавршена основна школа	12.498	9,6	677.499	11,0
Основно образовање	27.162	21	1.279.116	20,8
Средње образовање	84.187	65	3.015.092	48,9
Више образовање	9.711	7,5	348.335	5,7
Високо образовање	17.552	13,5	652.234	10,6
Непознато	310	0,2	24.424	0,4
УКУПНО	129.655	100	6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

У 2019. години, број запослених на евиденцији био је 55.627. Већина људи ради у прерађивачком сектору (29,2%), док за њима следе они који раде у јавним секторима као што су просвета, здравство, државна управа, и они чине 23%. Трећа највећа група су они који раде у продаји на велико и мало, поправци моторних возила и мотоцикала (14,9%). Више детаља о запослености по секторима приказано је у табели у наставку.

Табела 12: Преглед структуре запослених по секторима у Граду Крагујевцу

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Крагујевцу	% запослених према сектору делатности у Крагујевцу	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	141	0,3	32.679	1,5
Рударство	9	0,0	24.246	1,1
Прерађивачка индустрија	15.144	29,2	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	976	1,9	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	731	1,4	34.123	1,6
Грађевинарство	1.923	3,7	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	7.729	14,9	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	2.547	4,9	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	1.913	3,7	78.487	3,7
Информисање и комуникације	1.318	2,5	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	1.018	2,0	43.774	2,1
Пословање некретностима	134	0,3	6.189	0,3

Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	1.931	3,7	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	1.612	3,1	105.046	4,9
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	2.645	5,1	158.049	7,4
Образовање	4.351	8,4	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	4.924	9,5	160.595	7,5
Уметност, забава и рекреација	948	1,8	35.340	1,7
Остале услужне делатности	925	1,8	42.068	2,0
Делатност домаћинства као послодавца ²⁰ ;	1.029	2,0	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	51.947	100	2.131.081	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

У Граду послује око 2.000 предузећа и више од 7.000 предузетника. Посматрано према делатностима, највећи број привредних друштава послује у трговинском и индустријском сектору. Привреда Крагујевца, али и околних општина, има значајних капацитета за производњу аутомобила, шинских возила, ловачке и спортске опреме, намештаја, каблова, кабловских прикључака, машина, алата, производа од пластике (цеви, црева, лепљиве траке), производа за завршне радове у грађевинарству, грађевинских материјала (цемент, мермер...), прехранбених производа (минерална вода, безалкохолна и алкохолна пића, млечни производи, месни производи).

Табела 13: Преглед пословних субјеката који послују у Граду Крагујевцу

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	2.022	2.094	1.892
Број предузетничких радњи	6.576	7.102	7.611

Извор: АПР

У 2019. години просечна зарада износила је 52.453 динара.

Према подацима НСЗ, на евиденцији се налазило 17.169 незапослених лица, од чега су 10.443 или 60,8% чиниле жене.

Ако погледамо старосну структуру регистрованих тражилаца запослења, можемо уочити велико учешће незапослених лица до 35 година старости, који чине једну трећину свих незапослених на евиденцији, док лица преко 50 година старости, која по свим својим карактеристикама спадају у теже запошљива због својих година, чине 44,6%.

Табела 14: Број незапослених лица по старосним кохортама у Граду Крагујевцу

Године старости	Број незапослених	% незапослених
15–19	385	2,2

²⁰ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

20–24	1.126	6,5
25–29	1.762	10,3
30–34	1.892	11,0
34–39	1.853	10,8
40–44	1.938	11,3
45–49	1.943	11,3
50–54	2.032	11,8
55–59	2.382	13,9
60–64	1.856	10,8
65+	–	–
УКУПНО	17.169	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Крагујевца за 2020. годину

Највећи проценат незапослених има средње образовање (III и IV степен), са уделом од 53,9%, док за њима следе они без квалификација или са ниским квалификацијама са 27,5%. Проценат оних са вишим и високим образовањем достиже 18,2%.

Табела 15: Број незапослених у Граду Крагујевцу по нивоу квалификација

Ниво квалификација	Број незапослених	% незапослених
I	3.660	21,3
II	1.067	6,2
III	3.841	22,4
IV	5.443	31,7
V	268	1,6
VI	955	5,6
VII	1.926	11,2
VIII	9	0,1
УКУПНО	17.169	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Крагујевца за 2020. годину

Крајем августа 2020. године, на евиденцији НСЗ налазило се 4.936 незапослених младих (између 15 и 34 године старости), док су преко 61% чиниле младе жене. Највећу групу чинили су незапослени млади старости 30–34 година (1.831), а затим они који припадају старосној групи 25–29 (1.647). Млади са стеченим IV степеном образовања чине доминантну групу на евиденцији са 1.804 лица. Међутим, млади са VII-1 степеном образовања чине значајну групу са 1.117 лица. Укупно 765 младих нема никакве квалификације (15,5%).

Готово половина младих на евиденцији (49,2%) су дугорочно незапослени који посао траже дуже од годину дана (укупно 2.433 лица). Највећа група дугорочно незапослених припада старосној групи 30–34.

Преко 60% младих на евиденцији нема претходно радно искуство, што указује на дужи прелазак из школе на тржиште рада. Највећи број младих без претходног радног искуства припада старосној кохорти 25–29 година.

Међу младима који се налазе на евиденцији НСЗ, има 573 примаоца социјалне помоћи, од којих је већина у старосној групи 30–34. Укупно 148 младих долази из породица у којима су оба родитеља незапослена, али има и 99 породица у којима оба супружника припадају групи

незапослених младих. На евиденцији се налази 119 интерно расељених лица (ИРЛ) и 141 лице са инвалидитетом.

ЛАПЗ нажалост не даје никакве информације о тражњи на тржишту рада или дефицитарним занимањима. На основу података НСЗ, у периоду од јануара до јула, локални послодавци поднели су филијали НСЗ 445 захтева за посредовање у запошљавању. Током истог периода, укупно 3.483 незапослених са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

Према слободним радним местима оглашеним на интернет страницама НСЗ и Инфостуд послови, у Крагујевцу постоји тражња за радном снагом. Тренутно постоји 80 радних места на Инфостуду, највише у трговини и продаји (27 слободних радних места), машинству (22), електротехници (12), логистици. На интернет страници НСЗ, само 9 слободних радних места оглашено је за завариваче, магационере, руковооце тешком механизацијом.

Град Крагујевац основао је ЛСЗ 2011. године. ЛСЗ има 7 чланова који укључују представнике Градског већа, Градске дирекције за привреду, НСЗ, синдиката, два послодавца и једне организације цивилног друштва која се бави хуманитарним питањима. Састав ЛСЗ недавно је проширен, тако да укључује представнике школе и Центра за социјални рад (ЦСР). Имајући у виду динамичну индустрију и њену амбицију, ЛСЗ би требало да буде проширен и укључи друге релевантне представнике из приватног сектора који свакако могу да допринесу квалитетном планирању политике запошљавања.

Иако припремљен, ЛАПЗ није спроведен до 2015. године, највероватније због чињенице да за његово спровођење нису издвојена средства. Од 2015. године издвајања су се стабилизovala и постала редовна.

Преглед МАПЗ и издвајања за локалну политику запошљавања за 2019. и 2020. годину дати су у табели у наставку.

Табела 16: МАПЗ финансиране из ЛАПЗ за 2019. и 2020. годину

Година	МАПЗ	Издавања ЛС	Суфинансирање са националног нивоа	Укупно	Број незапослених (који ће бити обухваћен)
2019.	Јавни радови			3.416.364	30
	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих			4.890.000	28
	Субвенције за samozapošljavanje			4.420.000,00	21
УКУПНО		6.999.500,00	5.726.864	12.726.364	79 (51 ОСИ)
2020.	Јавни радови за особе са инвалидитетом	976.800	799.200,00	1.776.000,00	16
	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	3.080.00,00	2.520.000,00	5.600.000,00	25

	Субвенције за самозапошљавање	3.597.000,00	2.943.000,00	6.540.000,00	26
	Програм приправника	1.331.000	1.089.000,00	2.420.000,00	4
УКУПНО		8.984.800,00	7.351.200,00	16.336.000,00	71

Извор: ЛАПЗ Града Крагујевца за 2019. и 2020. годину

Две ствари могу се приметити у погледу мера и издвајања за локалну политику запошљавања. Град Крагујевац првенствено усмерен на младе и особе са инвалидитетом (ОСИ), судећи по мерама и карактеристикама незапослених који су (ће бити) обухваћени. С друге стране, за ЛС која спада у I категорију према степену развијености, издвајања за мере активне политике запошљавања чине се прилично скромним, будући да варирају између 7 и 9 милиона динара годишње, што значи укључивање око 70 незапослених лица. Имајући у виду да Град Крагујевац има преко 17.000 незапослених, то значи да само 0,4% незапослених има користи од мера које се финансирају кроз ЛАПЗ. Међутим, вреди поменути да се издвајања за запошљавање повећавају, с обзиром на то да су 2017. године издвајања износила само 4 милиона динара, што је позитиван знак.

Поред програма и мера које финансира Град Крагујевац, у оквиру ЛАПЗ дате су и мере за подстицање запошљавања које су спровели неки други субјекти. Вреди поменути неколико актера који се сматрају важним за подстицање запошљавања, укључујући мере које предвиђа НСЗ.

Национална служба за запошљавање, у складу са својим мандатом, обезбеђује мере активне политике запошљавања које се финансирају из националног буџета. На основу потреба тржишта рада и интересовања незапослених, НСЗ је планирала да у 2020. години за 40 незапослених лица из Крагујевца реализује следеће обуке за потребе тржишта рада:

- ✓ Обука за оператере на ЦНЦ машинама за обраду метала – 10 лица
- ✓ Обука за пекаре – 10 лица
- ✓ Обука за козметичаре – 10 лица
- ✓ Обука за дигитални маркетинг – 10 лица

Међутим, као што је већ речено, јавну набавку за извођаче обука НСЗ обично објављује у марту, међутим, ове године због ситуације са пандемијом *COVID-19* тендери још нису објављени, тако да остаје могућност да НСЗ ове године неће реализовати обуке за тржиште рада.

Универзитетски центар за развој каријере и саветовање пружа подршку студентима у развоју каријере и проналаску посла. Центар пружа услуге за студенте, услуге за послодавце, организује радионице и презентације Центра, групно и индивидуално саветовање. Центар такође олакшава сарадњу између компанија/институција, Града и академске заједнице на неколико начина који укључују могућности представљања компанија које послују у Крагујевцу, организовање летње стручне праксе у јавним институцијама у Крагујевцу (библиотека, Клинички центар, итд.).

Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља подржава предузећа кроз информисање, саветодавне услуге, обуке, менторинг итд., али такође обезбеђује инвестиционе кредите, краткорочне кредите, подршку за учешће на међународним сајмовима, улазак у ланце снабдевања итд.

Осим стандардних услуга које **Бизнис иновациони центар (БИЦ)** пружа својим станарима и другим клијентима (субвенционисани пословни простор, промоција, умрежавање, мониторинг), такође пружа подршку сектору МСПП и незапосленим лицима са територије града кроз организовање курсева за студенте и незапослене о изради пословног плана по моделу *CANVAS*, развој и организовање курсева по *LEAN* стартап моделу, развој и организовање курсева преносивих вештина (пословна комуникација, управљање временом, пословно лидерство, мотивационо писмо и писање CV), организовање семинара / радионица / обука итд.

Развојни бизнис центар реализује неколико пројеката чији је циљ подршка повећању запошљивости и запошљавања младих (пројекат „Знањем до посла“ који финансира *SDC*, и пројекат „Праве вештине по мери послодавца“, који финансира *Solidar Suisse*).

У Крагујевцу је предузеће „Green inženjering“ d.o.o акредитовани ЈПОА и нуди 4 обуке:

- Обука за примену мера за безбедан и здрав рад при руковању подизном платформом
- Обука за примену мера за безбедан и здрав рад при руковању дизалицом
- Обука за примену мера за безбедан и здрав рад при руковању електровучним возилом-тегљачем
- Обука за примену мера за безбедан и здрав рад при руковању виљушкарем

Осим предузећа „Green Inženjering“ које је регистровано као ЈПОА, постоји још организатора активности образовања одраслих који послују у Крагујевцу. Они обухватају

- ✓ Раднички универзитет „Црвени барјак“ – <http://ruk.g.edu.rs/>
- ✓ Академију Oxford <https://www.akademijaoxford.com/>

5.3. Град Суботица

Град Суботица налази се у Севернобачком округу, само 10 километара од мађарске границе. Према степену развијености припада категорији I.

Са 136.475 становника, други је по величини град у АП Војводини. Због негативног природног прираштаја (–6) и изражене миграције, Град је изгубио преко 5.000 становника. Од пописа становништва из 2011. године, када је Град имао 141.551 становника, њихов број је у сталном паду. Очекује се да ће се трендови депопулације наставити и да ће до 2041. године Суботица имати 126.655 становника.

Суботица има 20 основних школа, 10 средњих школа и 3 факултета. У 2019. години, 5.231 ученик уписан је у средње школе, док је 1.298 њих завршило средњу школу.

Када се гледа стечени ниво образовања, половина становништва старијег од 15 година има средње образовање, док је преко 35% без квалификација или са ниским квалификацијама. Само 14% становништва има више и високо образовање. То је нешто лошије него на републичком нивоу.

Табела 17: Становништво 15+ према степену стеченог образовања у Граду Суботици

Стечени степен образовања	Број становника у Суботици	% становника у Суботици	Број становника у Републици Србији	% становника у Републици Србији
Без стеченог образовања	1609	1,3	164.884	2,7
Незавршена основна школа	13.085	10,8	677.499	11,0
Основно образовање	28.294	23,3	1.279.116	20,8
Средње образовање	60.727	50,1	3.015.092	48,9
Више образовање	6.402	5,3	348.335	5,7
Високо образовање	10.839	8,9	652.234	10,6
Непознато	294	0,2	24.424	0,4
УКУПНО	121.250	100	6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Број регистрованих запослених лица био је 45.631. Највећи проценат запослених је у прерађивачком сектору (31,7%), затим у продаји на велико и мало и поправци моторних возила (16,1%). Преко 8.000 људи ради у јавном сектору и они чине 21,5%.

Табела 18: Преглед структуре запослених по секторима у Граду Суботици

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Суботици	% запослених према сектору делатности у Суботици	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	632	1,4	32.679	1,5
Рударство	5	0,0	24.246	1,1
Прерађивачка индустрија	14.481	31,7	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	360	0,8	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	570	1,2	34.123	1,6
Грађевинарство	1.829	4,0	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	7.337	16,1	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	3.136	6,9	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	1.802	3,9	78.487	3,7
Информисање и комуникације	1.056	2,3	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	621	1,4	43.774	2,1
Пословање некретнинама	127	0,3	6.189	0,3
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	1.503	3,3	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	1.088	2,4	105.046	4,9

Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	1.997	4,4	158.049	7,4
Образовање	2.596	5,7	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	3.416	7,5	160.595	7,5
Уметност, забава и рекреација	653	1,4	35.340	1,7
Остале услужне делатности	984	2,2	42.068	2,0
Делатност домаћинства као послодавца ²¹ ;	1.438	3,2	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	45.631	100	2.131.081	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Индустрија Суботице је разнолика. Тренутно послује преко 3.000 компанија. Поред прехранбене индустрије, постоји металски и електро комплекс, хемијска индустрија, текстилна индустрија, индустрија коже, производња обуће, чарапа, штампарство и грађевинска индустрија.

Регија је углавном усмерена на пољопривреду, нарочито на ратарство и повртарство.

Ово подручје има врло значајан капацитет за производњу хране. Међу најважнијим су кланице са прерађивачким капацитетима, индустрија шећера, чоколаде и кондиторских производа, млекаре, млинарска индустрија, производња крмног биља, фабрике за производњу алкохолних и безалкохолних пића, више капацитета за прераду воћа и поврћа, производњу меда, млекаре итд.

Хемијска индустрија је повезана са развојем пољопривреде, а тренутна производња вештачких ђубрива и средстава за заштиту биља не задовољава потребе пољопривреде.

Када је реч о малим и средњим предузећима, она су углавном концентрисана на трговину и услуге, а када је у питању прерађивачка индустрија, већином је то прехранбена индустрија, прерада пластике и текстилна индустрија. Број предузетничких радњи је у сталном порасту, и према подацима АПР из 2019. године, тај број био је већи од 4.000.

Табела 19: Преглед пословних субјеката који послују у Граду Суботици

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	3.555	3.670	3.228
Број предузетничких радњи	3.667	3.893	4.034

Извор: АПР

У 2019. години просечна зарада у Суботици износила је 51.236 динара.

Према подацима НСЗ, у 2019. години на евиденцији су се налазила 4.452 незапослена лица, од чега 2.193 (49,3%) жене. Гледајући неколико последњих година, постоји изражен тренд смањења броја незапослених. Међутим, све остале карактеристике незапослених су веома неповољне, укључујући старосну структуру, степен образовања и дужину незапослености.

²¹ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

Највећи број незапослених на евиденцији НСЗ су они старији од 50 година, будући да чине 42,1% свих незапослених, док је удео младих између 15 и 35 година 28,7% (1.280).

Табела 20: Број незапослених лица по старосним кохортама у Граду Суботици

Године старости	Број незапослених	% незапослених
15–19	181	4,1
20–24	287	6,4
25–29	389	8,7
30–34	423	9,5
34–39	410	9,2
40–44	467	10,5
45–49	419	9,4
50–54	562	12,6
55–59	692	15,5
60–64	622	14
65+	0	0
УКУПНО	4.452	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Суботице за 2020. годину

Преко половина оних који су регистровани као незапослени је без квалификација или са веома ниским квалификацијама (50,3%), њих преко 33% има средње образовање, док само 12,2% има више или високо образовање. Од укупног броја незапослених, 2.629 (59%) припада категорији дугорочно незапослених. У поређењу са осталим ЛС у којима се реализује пројекат *DECIDE*, Град Суботица има далеко неповољнију структуру тражилаца запослења.

Табела 21: Број незапослених у Граду Суботици по нивоу квалификација

Ниво квалификација	Број незапослених	% незапослених
I	2.238	50,3
II	156	3,5
III	596	13,4
IV	913	20,5
V	18	0,4
VI	178	3,9
VII	352	7,9
VIII	1	0,0
УКУПНО	4.452	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Суботице за 2020. годину

Према ЛАПЗ за 2020. годину, млади у Суботици суочавају се с потешкоћама при уласку на тржиште рада услед недостатка радног искуства. Недостатак вештина утврђен је у области представљања послодавцима кроз писање радне биографије, као и припремљености младих за разговор са послодавцем. Међутим, судећи по општим подацима наведеним у ЛАПЗ, недостатак релевантног радног искуства чини само мали део проблема с којима се млади суочавају, док је недостатак квалификација далеко озбиљнији изазов који спречава њихову интеграцију на тржиште рада. Гледајући ниво образовања младих на евиденцији НСЗ, преко

43% њих је без квалификација или има врло ниске квалификације, док 41% има средње образовање (III и IV степен).

Крајем августа 2020. године, на евиденцији НСЗ у Суботици налазило се 1.335 незапослених младих (између 15 и 34 године старости). Од тог броја, 54% чиниле су жене. Највећу групу незапослених чинили су млади старости 25–29 година (409), а затим они који припадају старосној групи 30–34 (380). Квалификациона структура незапослених младих је веома неповољна, јер је преко 48% њих (641) без квалификација или са врло ниским квалификацијама (I и II ниво). За њима следе они који су завршили III и IV степен образовања (196 трећи, и 289 четврти).

Преко 42% незапослених младих тражи посао преко годину дана, док већина незапослених спада у категорију оних који запослење траже између годину и две дана. Већина младих (69%) нема претходно радно искуство.

Међу младима који се налазе на евиденцији НСЗ, има 238 корисника социјалне помоћи и 141 Ром/Ромкиња.

Према доступним подацима, Град Суботица основао је ЛСЗ 2011. године, док је спровођење ЛАПЗ започело 2012. године и наставило се без већих прекида. Иако је Град Суботица припремио ЛАПЗ за 2020. годину планирајући да суфинансира субвенције за запошљавање незапослених из категорије теже запошљивих, субвенције за samozapošljavanje, програм стручне праксе и јавне радове, због пандемије COVID-19 одлучено је да се споразум са НСЗ не потпише, тако да се ове године ниједна мера активне политике запошљавања неће бити финансирати кроз суфинансирање.

Оно што је, међутим, уочљиво јесте да од 2014. године ЛС финансира углавном јавне радове (2014, 2015, 2016, 2017), и да тек повремено даје субвенције послодавцима за запошљавање лица из категорије теже запошљивих. Улагања у побољшање положаја младих на тржишту рада такође су скромна, будући да издвајања за програм стручне праксе, које су обично намењене младима, износе само милион динара. Такође, издвајања за јавне радове далеко су већа него за било коју другу меру.

У поређењу са Нишом или Новим Садом, укупна издвајања нису толико велика и крећу се од 14 до 15 милиона, где се готово половина тог износа издваја за јавне радове, што је мера која дугорочно не помаже у побољшању изгледа за запошљавање најосетљивијих група. Имајући у виду изузетно неповољну образовну структуру незапослених, где је више од половине регистрованих тражилаца запослења без квалификација или са ниским квалификацијама, могло би се очекивати више улагања у доквалификације и обуке.

Због локалних избора одржаних у јуну 2020. године, очекује се да нови ЛСЗ буде основан у предстојећим месецима.

На основу потреба тржишта рада и интересовања незапослених које је утврдила филијала НСЗ, НСЗ је планирала да у 2020. години за 18 незапослених лица из Суботице реализује следеће обуке за потребе тржишта рада:

- ✓ Обука за виљушкарите – 6 лица
- ✓ Обука за фризере – 6 лица

- ✓ Обука за административне асистенте – 6 лица

Као што је поменуто, јавну набавку за извођаче обука НСЗ обично објављује у марту, међутим, ове године због ситуације са пандемијом *COVID-19* тендери још нису објављени, тако да остаје могућност да НСЗ ове године неће реализовати обуке за тржиште рада.

Што се тиче тражње на тржишту рада, ЛАПЗ не даје никакве информације о том аспекту. С друге стране, подаци НСЗ показују да су у периоду од јануара до јула 2020. године послодавци поднели 626 захтева за посредовање у запошљавању. Током истог периода, укупно 1.167 незапослених лица са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

Тренутна тражња за радном снагом, барем она забележена кроз слободна радна места на интернет страницама НСЗ и Инфостуд послови, релативно је скромна, јер укупно има 64 слободна радна места. Највећа тражња забележена је у трговини и продаји (29 слободних радних места), грађевинарству (13), машинству (12), електротехници (8) итд. На интернет страници НСЗ постоји само 16 слободних радних места у области трговине и продаје, производње и грађевинарства.

У Суботици, Политехничка школа је акредитована ЈПОА. Она организује:

- ✓ Обуку за монтирање гипс-картонских плоча на зидове и плафоне.

5.4. Град Зајечар

Зајечар се налази у Зајечарском округу. На основу степена развијености, град припада категорији II локалних самоуправа, са степеном развијености који износи од 80% до 100% од републичког просека.

Према попису становништва из 2011. године, Зајечар је имао 59.461 становника, док данас има скоро 6.000 становника мање (53.509). Према доступним проценама, број становника Зајечара до 2041. године ће се додатно смањити на 43.303. Разлози за то леже у негативном природном прираштају (–13) у комбинацији са израженом миграцијом. Просечна старост становништва је 47 година.

Зајечар има 11 основних школа, 4 средње школе и 2 факултета. У 2019. години, уписан је био 2.081 ученик, док је исте године дипломирало 559 ученика.

Структура према степену стеченог образовања становништва старијег од 15 година није баш повољна. Само 12,8% има високо образовање, 43% средње, док највећу групу чине лица без квалификација или са веома ниским квалификацијама, будући да је њихов удео 43,8% у популацији старијој од 15 година.

Табела 23: Становништво 15+ у Зајечару према степену стеченог образовања

Стечени степен образовања	Број становника у Зајечару	% становника у Зајечару	Број становника у Републици Србији	% становника у Републици Србији
Без стеченог образовања	1.170	2,2	164.884	2,7
Незавршена основна школа	8.365	16,0	677.499	11,0
Основно образовање	13.396	25,6	1.279.116	20,8
Средње образовање	22.579	43,1	3.015.092	48,9

Више образовање	2.801	5,3	348.335	5,7
Високо образовање	3.935	7,5	652.234	10,6
Непознато	137	0,3	24.424	0,4
УКУПНО	52.383	100	6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

У 2018. години било је 11.744 регистрованих запослених лица. Највећи број људи ради у секторима у којима је држава доминантан послодавац (здравство, образовање, државна управа), будући да је њихов удео у укупној запослености 29,5%. Такође, за разлику од других општина где до највећег запошљавања долази у производном сектору, у Зајечару то место заузима запошљавање у продаји на велико и мало и поправци моторних возила (17,1%), а затим у производном сектору (14,6%).

Табела 24: Преглед структуре запослених по секторима у Зајечару

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Зајечару	% запослених према сектору делатности у Зајечару	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	243	2,1	32.679	1,5
Рударство	464	4,0	24.246	1,1
Прерађивачка индустрија	1710	14,6	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	178	1,5	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	236	2,0	34.123	1,6
Грађевинарство	306	2,6	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	2011	17,1	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	592	5,0	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	394	3,4	78.487	3,7
Информисање и комуникације	158	1,3	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	196	1,7	43.774	2,1
Пословање некретнинама	15	0,1	6.189	0,3
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	367	3,1	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	349	3,0	105.046	4,9
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	1147	9,8	158.049	7,4
Образовање	990	8,4	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	1322	11,3	160.595	7,5
Уметност, забава и рекреација	156	1,3	35.340	1,7
Остале услужне делатности	234	2,0	42.068	2,0

Делатност домаћинства као послодавца ²² ;	676	5,8	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	11.744	100	2.131.081	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Најдоминантније индустрије су прехранбена индустрија, индустрија обуће и текстила, као и машинска индустрија. Постоји преко 300 предузећа и нешто више од 1.100 предузетника. Не може се приметити значајан пораст када је реч о броју предузетничких радњи. Највећи број предузетничких активности односи се на пружање услуга (око 59%), трговину (25%) и различите облике производње (16%).

Табела 25: Преглед пословних субјеката који послују у Зајечару

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	400	420	331
Број предузетничких радњи	1.125	1.182	1.181

Извор: АПР

У 2019. години просечна зарада износила је 48.144 динара.

Према подацима НСЗ, на евиденцији се налазе 4.752 запослена, док је годину дана пре тога тај број био 5.370. Подаци приказани у табели у наставку преузети су из локалног акционог плана запошљавања који је Град Зајечар припремио за 2019. годину, будући да нису припремили ЛАПЗ за 2020.

Крајем 2018. године, млади између 15 и 35 година старости чинили су једну трећину свих незапослених на евиденцији (29,3%), док су незапослени старији од 50 година чинили 36%.

Табела 26: Број незапослених лица по старосним кохортама у Зајечару

Године старости	Број незапослених	% незапослених
15–19	112	2,1
20–24	374	7,0
25–29	505	9,4
30–34	578	10,8
34–39	616	11,5
40–44	619	11,5
45–49	633	11,8
50–54	668	12,4
55–59	789	14,7
60–64	476	8,9
65+	–	–
УКУПНО	5.370	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Зајечара за 2019. годину

²² Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

Удео незапослених лица који су на евиденцији НСЗ до једне године износи 29%, док остатак на евиденцији чине незапослени који су у том статусу дуже од једне године, њих укупно 3.811 или 71%. Највећу појединачну категорију чине незапослени који су у том статусу преко 10 година.

Табела 27: Број незапослених у Граду Зајечару по нивоу квалификација

Ниво квалификација	Број незапослених	% незапослених
I	1.629	30,3
II	274	5,1
III	1.334	24,8
IV	1.456	27,1
V	17	0,3
VI	277	5,2
VII	382	7,1
VIII	1	0,0
УКУПНО	5.370	100,00

Извор: ЛАПЗ Града Зајечара за 2019. годину

Највећи број незапослених има средње образовање (51,9%). Додатни изазов представља чињеница да је преко 35% свих незапослених без квалификација или са ниским квалификацијама, што веома отежава њихову интеграцију на локално тржиште рада. Само је 12% високообразованих тражилаца запослења.

Највећа група незапослених долази из следећих група занимања: економија, право и администрација, за којом следи машинство и обрада метала. Занимања у области трговине, угоститељства и туризма су широко заступљена, као и она у области електротехнике, текстилства и кожарства.

Према подацима НСЗ, број регистрованих незапослених младих између 15 и 34 године на крају августа 2020. године износио је 1.240, од чега 677 жена (54,6%). Већина незапослених младих има средњошколско образовање, од чега је 301 лице завршило III, а 408 IV ниво образовања. У граду Зајечару број младих без квалификација или са ниским квалификацијама је такође висок, јер чине 22,4% свих младих на евиденцији НСЗ. Највећу групу чине незапослени млади старости 30–34 година (418), а затим они који припадају старосној групи 25–29 (375).

Преко 47% младих тражи посао дуже од једне године. Највећа група дугорочно незапослених припада старосној групи 30–34. Као и у другим општинама, велики број младих на евиденцији НСЗ нема претходно радно искуство. У Зајечару тај број достиже 71%, са готово једнаким бројем оних у старосним кохортама 25–29 и 30–34 године.

Међу младима који су на евиденцији НСЗ, има 163 примаоца социјалне помоћи из свих старосних група подједнако, 47 Рома/Ромкиња и 25 ОСИ.

Локални економски савет основан је 2011. године, ЛАПЗ је припремљен за 2011, 2012, 2015. и 2016. годину. Међутим, ЛАПЗ је по први пут спроведен 2016. године, када су издвојена финансијска средства. Према речима запослених Канцеларије за локални економски развој, они припремају ЛАПЗ сваке године, али одлука о томе да ли ће ЛС обезбедити финансирање и поднети захтев за суфинансирање МРЗБСП зависи од руководства ЛС. Последњи ЛАПЗ који је реализован је онај за 2018. годину, а преглед мера активне политике запошљавања које су се финансирале кроз тај ЛАПЗ дат је у табели у наставку. ЛАПЗ за 2019. и 2020. годину такође су

припремљени, али у буџету ЛС нису алоцирана средства, што указује на то да они никад нису реализовани.

Табела 28: МАПЗ финансиране из ЛАПЗ за 2018. годину

Година	МАПЗ	Издавања из буџета ЛС	Суфинансирање са националног нивоа	Укупно	Број незапослених (који ће бити обухваћен)
2018.	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	2.900.000,00	2.500.000,00	5.400.000,00	32
	Субвенције за samozapošljavanje	3.100.000,00	2.900.000,00	6.000.000,00	47
	Јавни радови	14.000.000,00	13.000.000,00	27.000.000,00	226
УКУПНО		20.000.000,00	18.400.000,00	38.400.000,00	305
2019.	Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	2.000.000,00	1.810.000,00	3.450.000,00	25
	Јавни радови	15.000.000,00	/	15.000.000,00	100
	Програм стручне праксе	3.000.000,00	2.775.000,00	5.775.000,00	33
УКУПНО		20.000.000,00	4.585.000,00	24.585.000,00	158

Извор: ЛАПЗ Града Зајечара за 2018. и 2019. годину

ЛАПЗ, будући да га је припремила Канцеларија за локални економски развој, садржи основне податке о незапосленима, али не пружа никакве анализе или тумачења података, нити даје било какве информације о тражњи на тржишту рада. То указује на то да је процес израде ЛАПЗ прилично аутоматизован, при чему се ажурирани подаци о тржишту рада једноставно додају у документ, и да том процесу недостаје учешће релевантних актера (послодаваца, средњих стручних школа, удружења различитих интересних група) или разматрање интервенције.

Иако је издавање од 20 милиона динара годишње за реализацију ЛАПЗ похвално, износ који се издава за јавне радове који немају значајне дугорочне ефекте на запошљавање у односу на издавања за друге мере је питање од значаја. То је уско повезано са бројем незапослених лица која су обухваћена, јер премда се тај број може чинити великим, треба напоменути да преко 65% учесника у мерама чине они укључени у јавне радове који трају 3 месеца и који не гарантују запослење.

Чак и са издавањем од 24 до 38 милиона по ЛАПЗ (издвајање из буџета ЛС плус суфинансирање из националног буџета), проценат незапослених који су обухваћени мерама је врло низак и креће се између 3 и 6%, у зависности од године.

Такође, нема података да се за Зајечар планира реализација обука за потребе тржишта рада.

У периоду од јануара до јула 2020. године, локална филијала НСЗ од послодаваца је примила само 69 захтева за посредовање у запошљавању. Током истог периода, укупно 677 незапослених лица са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

Када је реч о забележеним слободним радним местима за Зајечар као показатеља тражње на тржишту рада, на Инфостуд послови оглашено је само 7 слободних радних места (трговина и продаја, саобраћај) и ниједно забележено радно место на интернет страници НСЗ.

5.5. Градска општина Обреновац

Обреновац је једна од градских општина Београда. Припада категорији II на основу степена развијености.

Према проценама из 2019. године, имао је 72.085 становника, док је током пописа становништва из 2011. имао 72.524, тако да је једна од ретких општина у Републици Србији у којој се није смањио број становника. Природни прираштај је негативан, -3 перцентила, али према проценама, број становника ће наставити да расте, и 2041. године достићи ће 81.080. Број људи који се досељава у Обреновац је и даље већи од броја оних који се исељавају из њега.

Обреновац има 9 основних школа и 3 средње школе. У 2019. години, у средње школе било је уписано 1.828 ученика, док је исте године школу завршило 437 ученика.

Када посматрамо ниво образовања становништва старијег од 15 година, највећу групу чине они са средњим образовањем са 54,8%, док за њима следе они без квалификација или са ниским степеном образовања (34,1%). Само 11% становништва има више и високо образовање.

Табела 29: Становништво 15+ према степену стеченог образовања

Стечени степен образовања	Број становника у Обреновцу	% становника у Обреновцу	Број становника у Републици Србији	% становника у Републици Србији
Без стеченог образовања	1.621	2,6	164.884	2,7
Незавршена основна школа	5.813	9,4	677.499	11,0
Основно образовање	13.637	22,1	1.279.116	20,8
Средње образовање	33.788	54,8	3.015.092	48,9
Више образовање	2.692	4,4	348.335	5,7
Високо образовање	3.851	6,2	652.234	10,6
Непознато	224	0,5	24.424	0,4
УКУПНО	61.626	100	6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Број регистрованих запослених у 2019. години износио је 24.606, што је веома велики пораст, с обзиром на то да је тај број износио само 14.653 у 2016. и 16.948 на крају 2018. године. Близина Београда за многе нуди прилике за запошљавање. Запосленост по секторима делатности дата је у табели у наставку.

Табела 30: Преглед структуре запослених по секторима у Обреновцу

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Обреновцу	% запослених према сектору делатности у Обреновцу	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	17	0,1	32.679	1,5
Рударство	13	0,1	24.246	1,1

Прерађивачка индустрија	3.226	19,0	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	1.925	11,4	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	302	1,8	34.123	1,6
Грађевинарство	692	4,1	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	2.330	13,7	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	1.118	6,6	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	386	2,3	78.487	3,7
Информисање и комуникације	155	0,9	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	187	1,1	43.774	2,1
Пословање некретнинама	40	0,2	6.189	0,3
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	366	2,2	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	2.661	15,7	105.046	4,9
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	569	3,4	158.049	7,4
Образовање	967	5,7	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	949	5,6	160.595	7,5
Уметност, забава и рекреација	194	1,1	35.340	1,7
Остале услужне делатности	255	1,5	42.068	2,0
Делатност домаћинства као послодавца ²³ ;	596	3,5	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	16.948	100	2.131.081	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Према подацима АПР-а, Обреновац има 631 предузеће и преко 2.200 предузетничких радњи. Највећи број предузећа чине мала и микро предузећа. Највећи број њих послује у трговинском сектору (38%), а затим у прерађивачком сектору (32%). У оквиру прерађивачке индустрије, изузев металопрерађивачке, низ предузећа послује у прехранбеној индустрији, производњи папира и картона, као и у производњи одеће.

Обреновац је такође познат по Термоелектрани Никола Тесла (ТЕНТ), која је део јавног предузећа Електропривреда Србије и која запошљава велики број људи.

Током 2015. и 2016. године, имовина фабрике Прва искра Барич продата је MEI TA Europe д.о.о., која је 2017. године покренула производњу бризантних експлозива и постала један од највећих послодаваца у Обреновцу.

²³ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

Табела 31: Преглед пословних субјеката који послују у Обреновцу

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	712	732	631
Број предузетничких радњи	1.948	2.083	2.291

Извор: АПР

У 2019. години просечна зарада износила је 55.680 динара.

Према подацима НСЗ, на крају 2019. године, на евиденцији се налазило 3.679 незапослених лица. Број незапослених знатно се смањио од 2016. године, када се на евиденцији налазило 6.529 незапослених. Будући да је једини ЛАПЗ који је био доступан био онај који је Обреновац припремио за 2019. годину, подаци у табели испод су из децембра 2018. године.

Највећи проценат незапослених лица на евиденцији НСЗ има III и IV ниво квалификација, и њихов удео је 21,9% за оне са трећим степеном, и 33,9% за оне са четвртим. Проценат оних без квалификација или са ниским квалификацијама такође је висок, јер чине 31,5%.

Табела 32: Број незапослених у Обреновцу по степену стеченог образовања

Ниво квалификација	Број незапослених	% незапослених
I	1.277	28,6
II	128	2,9
III	977	21,9
IV	1.513	33,9
V	41	0,9
VI	250	5,6
VII	280	6,3
УКУПНО	4.466	100,00

Извор: ЛАПЗ Градску општину Обреновац за 2019. годину

Крајем августа 2020. године, на евиденцији НСЗ у Обреновцу налазило се 1.064 незапослених младих, од чега 720 младих жена. Највећа група на евиденцији су млади који припадају старосној кохорти 30–34 (394), док за њима следе они који припадају старосној групи 25–29 (348). Већина незапослених младих у Обреновцу има средњошколско образовање, њих укупно 603, од чега је 207 младих завршило трећи, а 396 четврти степен образовања. Као и у другим општинама, број младих без квалификација или са ниским квалификацијама је релативно висок, јер њихов удео износи 18,2%.

Преко 42% младих било је незапослено дуже од годину дана, а највише их је било у старосној групи 30–34 године. Од 1.064 незапослених младих, њих 707 нема претходно радно искуство (66,4%), а највише их је у старосној групи 25–29 година.

Релативно је мали број младих који су корисници финансијске социјалне помоћи (41), али многи од тих незапослених потичу из породица у којима су оба родитеља незапослена (67).

ЛАПЗ даје занимљив увид у тражњу на тржишту рада која се огледа кроз захтеве послодаваца за посредовање у запошљавању. Током 2018. године, највећи број исказаних потреба за запошљавањем односио се на послове у прерађивачкој индустрији, затим трговини, саобраћају и грађевинарству. Наводно су високообразовани релативно брзо успевали да нађу посао. То

обухвата ИТ стручњаке, машинске инжењере и инжењере електротехнике, математичаре, физичаре, наставнике страних језика, лекаре одређених специјалности итд.

Најтраженија занимања за оне са нижим квалификацијама укључују оператере на ЦНЦ машинама, завариваче, књиговође и рачуновође, неговатеље, медицинске сестре, куваре, козметичаре итд.

Од почетка 2020. године па до месеца јула, филијала НСЗ у Обреновцу примила је 535 захтева послодаваца за посредовање у запошљавању. Током истог периода, укупно 654 незапослених лица са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

На интернет страници Инфостуд послови објављено је само неколико слободних радних места за Обреновац (у услугама, саобраћају, трговини и продаји), док је на страници НСЗ оглашено само једно слободно радно место. То не значи да не постоји тражња за радном снагом, већ да се послодавци из Обреновца или обраћају НСЗ, што се огледа у релативно великом броју захтева за посредовање у запошљавању, или нове раднике траже путем препорука и личних контаката.

Локални савет за запошљавање основан је 2010. године и углавном укључује представнике ЛС (општинске управе, НСЗ, општинског Одељења за привреду и развој), док остали релевантни актери недостају. Први ЛАПЗ припремљен је 2012. године, али је реализован 2013, када је општина издвојила средства за његову реализацију.

Табела 33: МАПЗ финансиране из ЛАПЗ ГО Обреновац за 2019. годину

Година	МАПЗ	Издавања из буџета ЛС	Суфинансирање са националног нивоа
2019.	Подршка развоју предузетништва (конкурентност и самозапошљавање)	6.000.000,00	Није познато
	Подршка самозапошљавању/ запошљавању кроз обуке	3.000.000,00	
УКУПНО		9.000.000,00	

Извор: ЛАПЗ Градску општину Обреновац за 2019. годину

Осим издавања средстава у оквиру ЛАПЗ за мере активне политике запошљавања, Град издава средства и за пројекте који се баве запошљавањем. У 2019. години подржана су два пројекта, сваки са по милион.

Издавања за реализацију ЛАПЗ чине се релативно скромним, а будући да Обреновац није припремио ЛАПЗ за 2020. годину, ово издавање не изгледа као редовно, већ више као *ad hoc*.

5.6. Општина Власотинце

Општина Власотинце налази се у Јабланичком округу. На основу степена развијености налази се у категорији IV, са развијеношћу испод 60% од републичког просека.

Према проценама из 2019. године, општина је имала 27.402 становника, што је за 2.491 мање од броја становника који је имала током пописа из 2011. године, када је тај број износио 29.893. Општину одликује изражени негативни природни прираштај од -9, број младих се смањује из

године у годину, тако да становништво до 18 година старости са њих 2.305 чини само 8,4% укупног становништва.

Депопулација је последица ниске стопе наталитета, негативне стопе нето миграције и више стопе морталитета (услед повећаног удела старије популације у општој популацији). Према проценама, тренд депопулације ће се наставити, тако да се очекује да ће се број становника у општини смањити на 22.258 до 2041. године.

Власотинце има 9 основних школа и 2 средње школе. У 2019. години, у средњу школу уписано је 920 ученика, а школу је завршило 240 ученика.

Укупна структура према степену стеченог образовања становништва старијег од 15 година **није повољна**. Од укупне популације старијих од 15 година, 771 лице или 46% је без квалификација или има веома ниске квалификације (без стеченог образовања, незавршеног основног образовања и са завршеним основним образовањем). Највећа група су они који су завршили средњошколско образовање, будући да чине 44,8%. Високообразовани чине само 9% становништва.

Табела 34: Становништво 15+ у Власотинцу према степену стеченог образовања

Стечени степен образовања	Број становника у Власотинцу	% становника у Власотинцу	Број становника у Републици Србији	% становника у Републици Србији
Без стеченог образовања	1.470	5,7	164.884	2,7
Незавршено основно образовање	4.164	16,3	677.499	11,0
Основно образовање	6.137	24,0	1.279.116	20,8
Средње образовање	11.448	44,8	3.015.092	48,9
Више образовање	1.077	4,2	348.335	5,7
Високо образовање	1.223	4,8	652.234	10,6
Непознато	51	0,2	24.424	0,4
УКУПНО	25.570		6.161.584	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Привреда општине ослања се на 141 привредни субјекат/предузеће и преко 1.100 предузетника. Када се упореде подаци за 2018. са онима из 2019. године, број привредних друштава се смањио, што се може приписати чињеници да су 2019. године неактивна привредна друштва, односно она која нису поднела финансијски извештај за две узастопне године, брисана из регистра АПР. Број предузетника бележи стални раст из године у годину.

Табела 35: Преглед пословних субјеката који послују у Власотинцу

	2017.	2018.	2019.
Број привредних друштава	158	162	141
Број предузетничких радњи	1.079	1.115	1.167

Извор: АПР

Од укупног броја запослених (7.670 лица), 42,27% ради у индустрији, 42,28% у јавном сектору, док је 15,46% запослено у сектору услуга. Привредну структуру општине одликује доминантна заступљеност традиционалних сектора индустрије (текстилне и електронске), као и грађевинарство и прехранбено-прерађивачка индустрија. Заступљена је конфекцијска производња, производња електронских уређаја, производња намештаја, производња папира и

грађевинска индустрија. Најчешћи занати су они који се односе на одржавање и поправку возила, камиона, трактора и друге пољопривредне механизације, а затим следе занати грађевинске струке (каменоресци, зидари, фасадери, столари...). Ту су такође и сервиси за поправку кућних апарата, рачунара и слично, као и угоститељи, пекари, посластичари, лимари, фотографи и обућари.

Прехрамбено-прерађивачка индустрија директно је везана за пољопривреду, која је снабдева основним сировинама, а у малим предузећима обавља се млекарска, пекарска, млинарска и кланична производња. Производња вина такође је заступљена, са неколико брендова који потичу из Власотинца (Племенка, Ружица и Гром).

Услугне делатности углавном су усмерене на обављање трговине на мало и велико, угоститељство, извођење грађевинских радова у високоградњи и нискоградњи, финансијско посредовање, осигурање и активности у вези са некретностима. У последњих десетак година, на територији општине остварено је више страних инвестиција, што је за последицу имало отварање производних погона и запошљавање више од 1.200 радника.

Највећи послодавци су *Gruppo Fiorentino* и *Manufatura europea*, италијанске компаније које послују у текстилној индустрији, *Enral WC* (словеначка компанија) и *Gruner* (немачка компанија) која послује у електронској индустрији, ПП Цементни производи и ГП Механизација у области грађевинарства, Млекара Гложане, Лемес Пром и СЗПР СБ Валчић (млеко и млечни производи, производња меса и месних прерађевина).

Запосленост по секторима делатности дата је у табели у наставку.

Табела 36: Преглед структуре запослених по секторима у Власотинцу

Сектори делатности	Укупан број запослених по сектору делатности у Власотинцу	% запослених према сектору делатности у Власотинцу	Укупан број запослених по сектору делатности у Републици Србији	% запослених према сектору делатности у Републици Србији
Пољопривреда, шумарство и рибарство	46	0,72	32.679	1,5
Рударство	34	0,53	24.246	1,1
Прерађивачка индустрија	2.446	38,05	444.888	20,9
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	23	0,36	27.295	1,3
Снабдевање водом и управљање отпадним водама, управљање отпадом и санација	131	2,04	34.123	1,6
Грађевинарство	780	12,13	96.292	4,5
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	810	12,60	339.150	15,9
Саобраћај и складиштење	119	1,85	117.773	5,5
Услуге смештаја и исхране	194	3,02	78.487	3,7
Информисање и комуникације	19	0,30	63.935	3,0
Финансијске делатности и делатност осигурања	33	0,51	43.774	2,1

Пословање некретнинама	2	0,03	6.189	0,3
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	152	2,36	101.825	4,8
Административне и помоћне услужне делатности	48	0,75	105.046	4,9
Државна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање	272	4,23	158.049	7,4
Образовање	452	7,03	140.794	6,6
Здравствена и социјална заштита	351	5,46	160.595	7,5
Уметност, забава и рекреација	87	1,35	35.340	1,7
Остале услужне делатности	95	1,48	42.068	2,0
Делатност домаћинства као послодавца ²⁴ ;	334	5,20	78.533	3,7
Делатност екстратериторијалних организација и тела	/	/	/	/
УКУПНО	7.670	100	2.131.079	100

Извор: РСЗ, Општине и региони у Републици Србији, 2019.

Власотинце има индустријску зону која укључује постојеће пословне и производне капацитете, као и земљиште намењено за изградњу нових капацитета. У оквиру плана дефинисане су локације за *greenfield* и *brownfield* инвестиције. На простору индустријске зоне тренутно се налази 13 домаћих и страних компанија, мотел, мали број стамбених објеката, бензинска станица и објекат електропривреде.

Просечна месечна зарада је веома ниска – 38.004 динара (без пореза и доприноса), али је и даље повећана у односу на претходну годину када је износила 35.243 динара. ЛС ово види као прилику за инвеститоре, наводећи као предност чињеницу да су „плате у општини за трећину ниже од националног просека“.

У јуну 2020. године било је 4.037 незапослених лица, од чега 1.985 жена (49,2%). Висок постотак незапослених жена на евиденцији НСЗ може се приписати отпуштањима до којих је дошло у текстилној индустрији²⁵.

Квалификациона структура незапослених лица на евиденцији НСЗ показује да су доминантна незапослена лица са средњошколским образовањем, која чине 56,3% од укупног броја незапослених. Велики удео заузимају групе незапослених лица без квалификација (34%).

Према подацима НСЗ, крајем августа Власотинце је имало 1.183 незапослених младих, од чега су 603 биле жене (51%). Већина незапослених има средњошколско образовање – III и IV степен (239 и 457 лица). Од оних на евиденцији, 22% је без квалификација или има низак ниво квалификација (I и II ниво образовања). Период незапослености незапослених лица је забрињавајуће дуг, с обзиром на то да 51,6% (611) њих тражи посао дуже од једне године. Најдужи период незапослености је код оних који припадају старосној групи 30–34 године.

²⁴ Делатности домаћинства која производе различиту робу и пружају различите услуге за сопствене потребе

²⁵ Локални акциони план запошљавања Општине Власотинце за период 2017-2020.

Удео незапослених лица без претходног радног искуства је изузетно висок и износи 84%, а највише их је у старосној групи 25–29 година.

Међу незапосленима је велики број оних који долазе из породица у којима су оба супружника незапослена (млади незапослени парови), а укупно их има 155. Већина њих је у старосној групи 30 до 34 године, док за њима следе они у старосној групи 25–29. Социјалну помоћ прима 108 младих, а 84 њих припада ромској мањини. Општина Власотинце основала је ЛСЗ 2011. године. Упркос чињеници да ЛАПЗ Општина припрема од 2011. године, она је стварно успела да издвоји средства и реализује га тек 2012. године, и потом 2016, када се финансирање очигледно стабилизovalo, јер од 2016. године ЛС континуирано издваја средства за реализацију ЛАПЗ и добија суфинансирање са националног нивоa.

Власотинце има ЛАПЗ за период од 2017. до 2020. године. Овим планом се дефинишу приоритети и циљеви политике запошљавања и утврђују програми и мере који ће бити спровођени. Наведени су следећи приоритети:

- Улагање у људски капитал;
- Подстицање социјалног укључивања на тржиште рада;
- Отварање нових радних места; и
- Подстицање запошљавања младих, посебно младих образованих стручњака.

Приоритети и мере политике запошљавања за период 2017–2020. веома личе на листу жеља јер је наведено пет приоритета. Преглед је дат у табели у наставку:

Табела 37: Преглед приоритета и мера наведених у ЛАПЗ за 2017–2020.

ПРИОРИТЕТИ		МЕРЕ
1.	Задржати младе у општини Власотинце	1.1. Обука за активно тражење посла 1.2. Програм стручне праксе и радне праксе 1.3. Промовисати предузетништво међу младима и организовати програм менторства за младе предузетнике 1.4. Субвенције за самозапошљавање 1.5. Унапређење система информисања младих о могућностима запошљавања/обука
2.	Подстицање запошљавања и социјалног укључивања теже запошљивих лица и развој социјалног предузетништва	2.1. Подршка запошљавању вишкова запослених и незапослених лица старијих од 50 година 2.2. Подршка запошљавању лица без квалификација и нискоквалификованих лица 2.3. Подршка запошљавању особа са инвалидитетом 2.4. Подршка запошљавању Рома 2.5. Подршка запошљавању жена
3.	Унапређење квалитета радне снаге и улагање у људски капитал	3.1. Програми стручног образовања и обуке 3.2. Усклађивање уписне политике образовних институција са потребама тржишта рада 3.3. Обука на захтев послодавца 3.4. Програми преквалификације и доквалификације 3.5. Програм стручне праксе 3.6. Интервенције усмерене на младе Роме и Ромкиње у циљу бољег приступа образовању, спречавања напуштања школе итд. 3.7. Промоција добрих пракси у запошљавању Рома

4.	Отварање нових радних места	4.1. Програми самозапошљавања 4.2. Програм развоја предузетништва 4.3. Програми менторства 4.4. Субвенције за отварање нових радних места
5.	Реализација услуга и програма потребних локалној заједници	5.1. Унапредити модел интегрисаних услуга намењених угроженим групама 5.2. Промовисати значај и подстицати развој социјалног предузетништва и задругарства кроз јачање институционалне подршке 5.3. Центар за информисање и професионално саветовање 5.4. Самоуслужни сервис 5.5. Клуб за тражење посла

Вреди поменути да је незапосленост младих такође препозната као један од кључних изазова на које би ЛС требало да се усредсреди. Кључна питања која ометају успешније укључивање младих на тржиште рада су:

- Недовољне подстицајне мере за запошљавање младих – Недовољна информисаност о приликама за запошљавање, о обукама и потребама тржишта;
- Недовољна подршка развоју предузетништва младих;
- Недовољно развијена међуинституционална сарадња – недовољна сарадња образовних установа, привредних субјеката и Националне службе за запошљавање;
- Недостатак радног искуства и понуда програма за волонтирање/ радне и стручне праксе кроз које би млади могли да стекну радно искуство;
- Недостатак подршке младима који су вољни да се баве пољопривредом (приступ знању, информацијама и контактима неопходним за успех на конкурентном тржишту);
- Недовољна понуда неформалног образовања, које би незапосленим младим људима омогућило да стекну додатне вештине (рад на рачунару, страни језици...), неопходне за добијање посла.

Како би се решили ови изазови, ЛС се обавезала на: подршку програмима за активно тражење посла, преквалификацију и доквалификацију; побољшање конкурентности младих на тржишту рада унапређењем формалног и подстицањем различитих облика неформалног образовања; израду програма за предузетништво младих у средњим школама; развијање предузетништва кроз мере подршке младима да започну сопствени посао; подршку волонтирању и/или програмима радне праксе кроз које млади могу да стекну радно искуство; подстицање и подршку развоју пољопривредних домаћинстава на конкурентном тржишту; подстицање развоја туризма кроз развој стручних и практичних вештина у тој области.

У 2020. години, судећи према расписаним јавним позивима, Власотинце ће финансирати програме стручне праксе за незапослене са III и IV нивоом квалификација (до 9 месеци), VI нивоом квалификација (до 12 месеци). Полазницима се обезбеђује накнада у износу од 20.000 динара за оне са III и IV нивоом квалификација и 25.000 динара за оне са VI нивоом квалификација.

Нису планиране обуке за тржиште рада за незапослене из Власотинца, највероватније због недостатка јасно исказаних потреба и од стране незапослених и од стране послодаваца.

Број захтева за посредовање у запошљавању које је НСЗ примио од локалних послодаваца од почетка године до краја јула није баш велики, будући да су упућена само 24 захтева. Само је

једно слободно место оглашено на интернет страници Инфостуд послови за радно место у кладионици, док на интернет страници НСЗ није забележено ниједно слободно радно место. С друге стране, у малим заједницама често се дешава да се не оглашавају радна места, већ да послодавци траже нове запослене кроз личне контакте и препоруке.

Током истог периода, укупно 193 незапослених лица са евиденције НСЗ пронашло је запослење.

6. Кључни налази и препоруке

Како би се подржао локални дијалог и даље допринело побољшању запошљавања младих на локалном нивоу, пројекат *DECIDE* треба да ради у три паралелна правца.

Један је подршка одабраним ЛС, у унапређењу квалитета локалног дијалога међу релевантним актерима за запошљавање (младих), јер ће то неизбежно довести до бољег и поузданијег планирања интервенција на тржишту рада. Ова препорука заснива се на чињеници да иако су обавезивање и посвећеност разматраних ЛС процесу подстицања локалног запошљавања за сваку похвалу, постоји неколико начина за побољшање који су идентификовани.

Прво, састав ЛСЗ у одабраним ЛС није идеалан, јер у већини случајева савети укључују представнике ЛС, НСЗ и тек понекад послодавце. Идеја иза учешћа различитих актера у раду ЛСЗ је да се омогући прикупљање различитих инпута (од школа о новим учесницима на тржиште рада, од послодаваца о потребама и приликама, од организатора обука о капацитетима обука, од НСЗ о карактеристикама незапослених итд.), да се чују различите перспективе, анализирају изазови из различитих углова пре него што се донесе било каква одлука. Састав који видимо данас не ствара основу за широке консултације са заједницом, локалним институцијама, локалним предузећима и актерима цивилног друштва, јер ЛСЗ ретко укључују представнике приватног сектора, центара за социјални рад, удружења која заступају различите интересне групе (Роми, млади, ОСИ), средњих стручних школа или стручњаке у области запошљавања.

Иако би ангажованост приватног сектора требало да буде нужна с обзиром на више улога које би могли да имају на локалном тржишту рада, ретко виђамо да је он активно ангажован и консултован. Као последица тога, локалним акционим плановима запошљавања недостају информације о тражњи на тржишту рада које би се иначе могле добити од представника приватног сектора. ЛСЗ у одабраним ЛС у којима се реализује пројекат *DECIDE* треба подстаћи да прошире свој састав и укључе друге релевантне представнике који могу дати драгоцен допринос. То првенствено укључује представнике приватног сектора/релевантних послодаваца, али и образовних установа (средње стручне школе), центара за социјални рад, удружења која заступају различите интересне групе и других актера релевантних у њиховим локалним заједницама. На тај начин процеси планирања и израде ЛАПЗ могу да постану партиципативнији и више у складу са локалним контекстом.

Чини се да процесу израде ЛАПЗ у већини разматраних ЛС недостаје активно учешће, дискусија и разматрање између чланова ЛСЗ. Као што смо у неколико случајева видели, процес припреме ЛАПЗ поверава се једној институцији (НСЗ или Канцеларији за локални економски развој), често је аутоматизован и репетитиван, што значи да се подаци из претходног ЛАПЗ ажурирају, мере понављају, тако да тај процес по својој природи заправо није аналитички ни консултативан. Увођењем више актера и подстицањем дијалога, процес планирања требало би да добије на додатном квалитету.

ЛСЗ у одабраним општинама треба подржати у унапређењу њихових капацитета за одабир података који ће се укључити у ЛАПЗ, али што је још важније, за њихово тумачење и анализу. Разматрани локални акциони планови запошљавања садрже опште податке о незапосленим лицима и њихове главне карактеристике (број, старосну структуру, квалификациону структуру), али ту анализа престаје. Не постоји даља сегрегација или унакрсно поређење података које би требало да нам каже нешто више о подгрупама у оквиру осетљивих група. На пример, млади су у већини ЛАПЗ препознати као осетљива група, али како је ово веома хетерогена група, требало би да постоји више података о томе да ли су рањивији младе жене или мушкарци, они са високим образовањем или они са ниским степеном образовања, која група има најдужи период незапослености, укључујући оне у старосним групама 20–24 или 30–35).

Друго, пројекат *DECIDE* треба да подржи одабране средње школе у идентификовању неформалних обука које треба акредитовати. Одабир обуке/обука треба обавити у консултацији са релевантним представницима из локалне заједнице, тј. релевантним представницима приватног сектора, Регионалне привредне коморе, као и ЛС. Консултације би требало да помогну у мапирању потреба приватног сектора како би се стекло разумевање питања дефицитарне радне снаге које треба решити. Ове консултације/дијалог треба да се одвијају у оквиру ЛСЗ, како би се створио дуготрајан институционални оквир за све будуће дијалог о побољшању вештина и квалификација радне снаге. Приликом одлучивања о акредитацији обука у домену неформалног образовања, треба обратити пажњу на већ постојеће организаторе обука у локалној заједници, као и на обуке које су већ акредитоване, уколико оне постоје, јер је идеја да се понуда обука диверзификује. Будући да је ово нова улога за већину одабраних средњих стручних школа, пројектни тим би требало континуирано да гради њихове капацитете за потпуно преузимање ове нове одговорности.

С обзиром на то да је циљ неформалних обука подизање компетенција незапослених лица, анализа тржишта рада у одабраним ЛС утврдила је довољан потенцијални број младих који могу имати користи од додатних вештина и компетенција, што би као крајњи резултат требало да има њихову повећану запошљивост. Имајући у виду да пет од шест стручних школа чине техничке школе, највероватнији кандидати за будуће обуке требало би да буду незапослени који су завршили III и/или IV степен образовања.

Поред тога, пројекат *DECIDE* требало би да дефинише и по потреби подржи интервенције запошљавања које су усмерене на младе у одабраним ЛС. Те интервенције требало би да се спроводе у свим ЛС без обзира да ли ће та конкретна ЛС спроводити мере кроз ЛАПЗ. Разлог је једноставан – без обзира колика су издвајања из буџета ЛС за мере које се финансирају кроз ЛАПЗ, у најбољем случају она покривају само 3–4% оних који су регистровани као незапослени. Уз то, свака додатна подршка увек је добродошла јер би омогућила укључивање додатног броја незапослених лица.

У смислу мера, пројекат би требало да размотри подршку за обуке за потребе тржишта рада за младе у дефицитарним занимањима, самозапошљавање, као и обуке на захтев послодавца.

Резултати Анкете послодаваца коју НСЗ спроводи на годишњем нивоу идентификују тражњу на тржишту рада за следећим занимањима: продавцима, шивачима текстила, возачима тешких теретних возила и камиона, једноставним занимањима у грађевинарству, једноставним занимањима у прерађивачкој индустрији, конобарима, куварима, посластичарима, тесарима итд. Анализа података о постојећој тражњи на тржишту рада указује да се ништа битније није

променило. Судећи по броју захтева за посредовање у запошљавању које је НСЗ примио, постоји тражња за следећим групама занимања: машинство и обрада метала; трговина, угоститељство и туризам; економија, право и администрација; геодезија и грађевинарство итд.

Преглед тренутно слободних радних места потврђује да је највећа тражња за занимањима у продаји, трговини, ИТ, машинству и обради метала, електротехници, грађевинарству, администрацији, саобраћају, рачуноводству и књиговодству, позивним центрима, угоститељству, припреми хране и личним услугама. Дакле, треба размотрити организовање краткорочних стручних обука за занимања за којима постоји тражња, укључујући: конобаре, куваре, посластичаре, продавце, шиваче текстила, возаче тешких теретних возила и камиона, једноставна занимања у прерађивачкој индустрији, конобаре, тесаре, зидаре, молере, керамичаре, оператере на ЦНЦ машинама, завариваче, књиговође и рачуновође, неговатеље, козметичаре, фризере итд. Акредитовани организатори обука треба да буду ангажовани, посебно у оним ЛС у којима постоје (Ниш и Крагујевац).

Међутим, пре упуштања у организовање краткорочних стручних обука, потребно је спровести неку врсту истраживања локалне тражње за радном снагом како би се та тражња потврдила. Организовање обука за потребе тржишта рада може бити посебно важно у ситуацији када НСЗ можда неће организовати никакве обуке за тржиште рада ове године, јер ће то оставити 1.000 људи без могућности да унапреде своје вештине. Обично се локалне самоуправе никад не одлучују за организовање обука за потребе тржишта рада, јер, између осталог, то није мера која може да се суфинансира са националног нивоа.

Млади са вишим образовањем могу се подржати мерама којима је циљ да се олакша њихов прелазак на тржиште рада (програми стручне праксе, програми приправника итд.). Само послодавци из приватног сектора треба да узму учешћа у овим програмима, јер до већине запошљавања долази у приватном сектору, посебно имајући у виду да је забрана запошљавања у јавном сектору још на снази.

Субвенције за самозапошљавање треба дати младима који су незапослени, с тим да се предност даје онима са претходним радним искуством (формалним или неформалним), јер они већ имају неке идеје, знања и вештине. Кандидате који испуњавају ове критеријуме вероватније је наћи у старосној групи 30–35 година. Субвенција за самозапошљавање може се доделити у комбинацији са обуком за потребе тржиште рада.

Будући да у свакој заједници постоје послодавци којима је потребна радна снага и који истовремено имају капацитет и спремни су да пруже обуку младима, њих треба идентификовати и подржати у развијању одговарајућег програма обуке.

Референце

Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину (Службени гласник РС, бр. 104/2014).

Програм развоја Града Ниша за 2020. годину

Фискални савет, Ефекат здравствене кризе на фискална и економска кретања у 2020. и препоруке за фискалну политику у 2021. години

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Службени гласник бр. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17– др. закон и 113/17

Локални акциони план запошљавања Града Ниша за 2020. годину

Локални акциони план запошљавања Града Крагујевца за 2020. годину

Локални акциони план запошљавања Града Суботице за 2020. годину

Локални акциони план запошљавања Града Зајечара за 2019. годину

Локални акциони план запошљавања Градске општине Обреновац за 2019. годину

Локални акциони план запошљавања Општине Власотинце за период 2017–2020. године

Национални акциони план запошљавања за 2020. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 94 од 27. децембра 2019. године

Национална служба за запошљавање, Анкета послодаваца 2019–2020. године

Национална служба за запошљавање, Статистички билтени за 2019. годину

Национална служба за запошљавање, Статистички билтен за јануар, фебруар, март, април, мај, јун и јул 2020. године

Национална служба за запошљавање, Каталог обука за тржиште рада за незапослена лица за 2020. годину

Национална служба за запошљавање, Каталог обука за тржиште рада за неквалификована лица и лица која завршавају основно образовање по моделу функционалног основног образовања одраслих за 2020. годину

Програм локалног економског развоја града Ниша за 2020. годину, Град Ниш, фебруар 2020.

Извештај о реализацији Годишњег плана образовања одраслих у Републици Србији у 2019. години, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2020. година

Републички завод за статистику, Анкета о радној снази у Републици Србији, 2019.

Републички завод за статистику, Општине и региони у Републици Србији 2019.

Интернет страница Агенције за привредне регистре